

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ΄ ΤΕΥΧΟΣ 52^ο ΙΟΥΛΙΟΣ 2010

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β΄ 1979-1981
Περίοδος Γ΄ 1992-2001
Περίοδος Δ΄ 2002-

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος

Έδρα: Ξηροκάμπι Φάριδος, Λακωνία

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θεοφ. Καλκάνης, Θεόδ. Στ. Κατσουλάκος,
Παναγ. Ηλ. Κομνηνός

Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Στ. Κατσουλάκος,

Συρακουσών 101, Λαμπρινή, Αθήνα, τηλ. 210 2515864

Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029

Η ΦΑΡΙΣ της Δ΄ περιόδου (2002-) ευρίσκεται (και) σε ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο: micro-kosmos.uoa.gr/faris

Ετήσια συνδρομή έντυπης μορφής: εσωτερικού 5 € εξωτερικού 25 \$ Η.Π.Α.

Περιεχόμενα :

<i>Γεωργίου Β. Νικολάου</i> , Οι οικογένειες οικισμών του σημερινού δήμου Φάριδος σε ανέκδοτη καταγραφή της καποδιστριακής περιόδου	3
<i>Παναγιώτας Λαμπρινάκου-Βορβή</i> , Απόστολος Μόσχος, ο Μαέστρος του Ξηροκαμπίου.....	11
<i>Ιωάννη Γ. Παρηγόρη</i> , Δήμερο δραματικής τέχνης στην εκπαίδευση	15
<i>Έρρικας Α. Καπάκου</i> , Από τις διηγήσεις του Ν. Β. Παπαδάκου.....	15
<i>Παναγιώτη Η. Κομνηνού</i> , Οδοιπόροι του ονείρου (Στη μνήμη της Πίτσας Κ. Βολτή).....	16
<i>Ηλία Γ. Αποστολάκου</i> , Ο πύργος της Αφρόδως στο Παλιοχώρι	19
<i>Ιωάννη Γ. Παρηγόρη</i> , Παιδικό θέατρο και χορός.....	20
<i>Ιωάννη Π. Κονίδη</i> , Το λάστιχο (η σφενδόνα)	20
<i>Δημητρίου Γ. Πρέβα</i> , Ιστορίες μιας άλλης εποχής	22
<i>Παναγιώτη Κ. Κούρταλη</i> , Το τραγούδι τ' Αγιωργιού δια στόματος Μαριγώς Ν. Δημητρακοπούλου (1902-1997).....	23
<i>Δημητρίου Α. Σολωμού</i> , Ένας άνθρωπος για τους άλλους	25
<i>Μαρίας Πουλακάκου –Παπαστράτη</i> , Πονεμένα χρόνια.....	26
<i>Πολιτιστικού Συλλόγου Ξηροκαμπίου – Δήμου Φάριδος</i> , Κάλεσμα στον Ταύγετο, Ιούλιος- Αύγουστος 2010.....	27
<i>Ντιάνας Θ. Τάρταρη</i> , Σηπλαιολόγος (δια της αδερφής μου).....	31
<i>Ηλία Κ. Πετράκου</i> , «Φωνάζει ο κλέφτης».....	32
<i>Άγι Ε. Κοκκορού</i> , Τα Ρομιάνικα	33
<i>Σταύρου Γ. Ρηγάκου</i> , Στη Γόλα την Παρασκευή της Λαμπρής το 1946	34
<i>Στέλιου Ι. Πολυμενάκου (Ποταμίτη)</i> , Τα σχολεία της Ποταμιάς	34
<i>Δημητρίου Γ. Λάσκαρι</i> , Ύψιστος σκοπός (σκωπτικών)	35
<i>Συνδρομές</i>	36
<i>Η.Γ.Μ., Δ.Π.Κ.</i> , Της αγοράς	36
<i>Μίμη Σ. Κουμουτσίδη</i> , Πένθη – Νότις Περιγιαλής (1920-2009).....	37
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου</i> , Τα νέα μας	40

Εξώφυλλο: Σπίτι στα Καμίνια (φωτ. Γ.Π.Α.)

Οι οικογένειες οικισμών του σημερινού δήμου Φάριδος σε ανέκδοτη καταγραφή της καποδιστριακής περιόδου

Η καποδιστριακή περίοδος (1828-1831) θεωρείται προνομιακή όσον αφορά τις πηγές που έχουν διασωθεί γι' αυτήν. Τα ποικίλα αρχειακά τεκμήρια μάς επιτρέπουν να μελετήσουμε σε ικανοποιητικό βαθμό μια σειρά από σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με την οικονομική-κοινωνική, τη γαιοκτητική και τη δημογραφική κατάσταση της χώρας, καθώς έβγαινε από τη μακραίωνη δουλεία και οργανωνόταν σε ελεύθερο κράτος. Ιδιαίτερα ευνοημένη είναι από αυτή την πλευρά η Πελοπόννησος όπου συγκεντρώθηκαν την περίοδο αυτή πολλά στατιστικής υφής στοιχεία προκειμένου να σχηματιστεί μια ακριβής εικόνα γι' αυτήν και για να δοθούν απαντήσεις στα 28 ερωτήματα που υπέβαλαν στον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια οι πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων¹.

Σε πρόσφατη μελέτη μας παρουσιάσαμε -εκδίδοντας δειγματοληπτικά ένα μέρος της- μία ανέκδοτη αχρονολόγητη «απογραφή» ή, καλύτερα, καταγραφή, πολλών χωριών της διοίκησης Λακωνίας, που διενεργήθηκε τούτη την περίοδο (μάλλον το 1828)². Η καταγραφή αυτή, η οποία διασώζεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους εμπλουτίζει τις πληροφορίες για τους οικισμούς της περιοχής που μας δίνουν άλλες πηγές της ίδιας περιόδου, οι οποίες έχουν εκδοθεί από την Ελένη Μπελιά, τον Αθ. Φωτόπουλο και άλλους ιστορικούς³. Αν και όχι πλήρης ως προς τον αριθμό των καταγραφόμενων οικισμών (καταγράφονται μόνον οι 46 από τους 204) η καταγραφή αυτή είναι πολύτιμη κυρίως γιατί μας δίνει, για πρώτη φορά μετά την εθνική ανεξαρτησία, τα ονόματα των αρχηγών των οικογενειών σε καθέναν από τους καταγραφόμενους οικισμούς. Μάλιστα σε δεκατρείς οικισμούς - κανείς από τους οποίους δεν ανήκει στην περιοχή του σημερινού δήμου Φάριδος⁴- η καταγραφή είναι αναλυτικότερη. Σ' αυτούς παρέχονται πληροφορίες για τον αρχηγό της κάθε οικογένειας, για τον ακριβή αριθμό των μελών τους, για το φύλο και την ηλικιακή τους κατηγορία, για τα άτομα που είχαν αιχμαλωτιστεί στη διάρκεια της Επανάστασης, κ. ά.

Από τους οικισμούς που υπάγονται στον σημερινό δήμο Φάριδος συναντώνται στο χειρόγραφο οκτώ. Με τη σειρά που καταγράφονται είναι οι

¹ Βλ. Γι' αυτά και για τις απαντήσεις που δόθηκαν, Α. Ζ. Μάμουκας, *Τα κατά την αναγέννηση της Ελλάδος*, τ. ΙΑ', Αθήναι 1852, σ. 228-335.

² Βλ. Γ. Β. Νικολάου, "Ανέκδοτη ονομαστική απογραφή οικογενειών και ψυχών οικισμών της Λακωνίας της καποδιστριακής περιόδου: προβλήματα και πρώτη ανάλυση δεδομένων", *Πρακτικά Β' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών (Ξηροκάμπι, 28 Οκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 2004)*, Αθήναι 2006, τόμ. Β', σ. 183-210. Επανεκδοση στον ίδιο, *Μελέτες ιστορίας του πελοποννησιακού χώρου. Από τα μέσα του 17ου αιώνα ως τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους*, εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα 2009, σ. 519-546 (μελέτη αριθ. XVII).

³ Βλ. Γ. Β. Νικολάου, "Ανέκδοτη ...", *ό. π.*, σ. 185, σ. 185, σημ. 4, 5.

⁴ Στο ίδιο, σ. 196-197 (Πίνακας 3).

παρακάτω: Κουμουστά (σημ. Πενταυλοί), Ντόριζα, Τραπεζοντή, Σωτήρα, Γοράνοι, Κυδωνιά, Καράσπαη (σημ. Λευκόχωμα) και Άρνα. Αν κρίνουμε από τον γραφικό χαρακτήρα, η καταγραφή των οικισμών της περιοχής που μας ενδιαφέρει εδώ διενεργήθηκε από το ίδιο άτομο, σε εκτέλεση διαταγής της κυβέρνησης, η οποία δεν εντοπίστηκε στα Αρχεία.

Η αντιπαραβολή των στοιχείων του εκδιδόμενου αποσπάσματος του χειρογράφου, που αφορά τον αριθμό των οικογενειών των παραπάνω οικισμών, με αυτά της απογραφής της Λακωνίας (η οποία εντάχθηκε στο γνωστό σώμα όλων των απογραφών με τον τίτλο “*Σύνοψις στατιστικών γνώσεων ερανισθεισών από αναφοράς προς την Κυβέρνησιν παρά των Τοπικών Αρχών και Ειδικών Επιτροπών κατά την Πελοπόννησον εις τα 1828, 1829 και 1830*” και εκδόθηκε από την Ελ. Μπελιά⁵) καθώς και με την απογραφή του πληθυσμού που έκαναν (το 1829) οι χαρτογράφοι του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος στο Μοριά, η οποία θεωρείται ως η πρώτη έγκυρη απογραφή των οικισμών της Πελοποννήσου⁶, δείχνει τον βαθμό αξιοπιστίας των στοιχείων του χειρογράφου. Αν δεχτούμε ότι οι δύο τούτες απογραφές -ιδίως η δεύτερη- είναι πιο αξιόπιστες, παρόλο που και αυτές δεν είναι αυστηρά απογραφικού χαρακτήρα, με την έννοια που δίνουν σ’ αυτόν τον όρο οι σύγχρονοι δημογράφοι, τότε θα πρέπει να εξετάσουμε δύο ζητήματα: πρώτον, τον βαθμό απόκλισης ή σύγκλισης του αριθμού των οικογενειών του χειρογράφου με αυτούς που μας δίνουν οι εν λόγω απογραφές και, δεύτερον τους λόγους της απόκλισης, αν και όπου αυτή υπάρχει.

Συγκρίνοντας λοιπόν τα δεδομένα τούτης της καταγραφής με τις δύο παραπάνω απογραφές διαπιστώνουμε ότι μόνο σε δύο οικισμούς υπάρχει ταύτιση του αριθμού των οικογενειών, ενώ στους άλλους έξι παρατηρείται μικρή σχετικά απόκλιση. Έτσι, για την Κουμουστά το χφ δίνει 82 οικογένειες και οι δημοσιευμένες πηγές 81, για τη Ντόριζα 26 οικογ. έναντι 25 της γαλλικής απογραφής, για την Τραπεζοντή 18 έναντι 25 στη γαλλική απογραφή, για τη Σωτήρα 60 έναντι 69 των άλλων πηγών, για τους Γοράνους 49 έναντι 58 στις άλλες πηγές, για την Κυδωνιά 16 έναντι 21 στις άλλες πηγές, για του Καράσπαη 15 έναντι 22 στις άλλες πηγές και για την Άρνα 64 έναντι 70 στις άλλες πηγές. Σε όσους οικισμούς υπάρχουν αποκλίσεις το χειρόγραφο δίνει μικρότερο αριθμό οικογενειών. Πού μπορεί να οφείλονται αυτές οι διαφορές; Σε μετακινήσεις πληθυσμών καθώς τελείωνε ο Αγώνας της ανεξαρτησίας, σε βιαστική και ελλιπή συγκέντρωση στοιχείων στην καταγραφή που εκδίδουμε, σε απόκρυψη ή

⁵ Ελένη Μπελιά, “Στατιστικά στοιχεία της Λακωνίας κατά την καποδιστριακή περίοδο”, *Λακωνικά Σπουδαί* 3 (1977), σ. 417-448.

⁶ Η στατιστική αυτή αποτελεί σύνθεση της *Σύνοψης* και της *Nomenclature des villes, bourgs, villages, monastères et des plusieurs possessions rurales du Péloponnèse* που βρίσκεται στα Αρχεία του Γαλλικού Στρατού Ξηράς· βλ. Κ. Κόμης, *Πληθυσμός και οικισμοί της Μάνης, 15ος-19ος αιώνας*, Ιωάννινα 1995, σ. 54. Δημοσιεύτηκε στην *Expédition Scientifique de la Morée*, τ. 2α, *Géographie par Bory de Saint-Vincent*, Παρίσι 1832-1836, (σ. 80-82 η επαρχία Μυστρά) και αναδημοσιεύτηκε στη μελέτη του Μιχ. Χουλιαράκη, *Γεωγραφική και πληθυσμιακή εξέλιξις της Ελλάδος, 1821-1830*, τόμ. 1α, Αθήναι 1973, σ. 39

παραποίηση στοιχείων για φορολογικούς και άλλους λόγους⁷, ή σε άλλες αιτίες που, πιθανόν, μας διαφεύγουν; Πρόκειται για ένα ζήτημα που αξίζει να μελετηθεί βαθύτερα, αν και δεν διαθέτουμε πολλές αρχειακές μαρτυρίες.

Παρόλες τις μέχρις ενός σημείου δικαιολογημένες αποκλίσεις στους έξι οικισμούς και τα όποια σφάλματα, αυτή η καταγραφή των οικογενειών είναι πολύτιμη, τόσο για την ιστορική δημογραφία όσο και για την τοπική ιστορία, για τους εξής λόγους: Κατ' αρχάς, γιατί διασώζει -για πρώτη φορά μετά την Τουρκοκρατία- τα ονόματα των αρχηγών των οικογενειών/νοικοκυριών οκτώ οικισμών της περιοχής⁸, που υπάρχουν σήμερα διοικητικά στο δήμο Φάριδος, γεγονός που μας επιτρέπει να γνωρίσουμε ποιες οικογένειες κατοικούσαν σ' αυτά τα χωριά στις αρχές του 19ου αιώνα και επιπλέον, ως ένα βαθμό, το εύρος των νοικοκυριών και τις συγγενικές σχέσεις των ατόμων που τα συγκροτούσαν. Έπειτα είναι πολύτιμη γιατί μας δίνει τη δυνατότητα να προχωρήσουμε, με τη βοήθεια και άλλων πηγών, στη μελέτη των ανθρωπωνυμίων (βαπτιστικών και οικογενειακών ονομάτων)⁹ και να δούμε ποιοι ήταν οι μεγαλύτεροι σε κάθε χωριό κλάδοι οικογενειών (σόγια). Πάνω σ' αυτά τα ζητήματα θα θέλαμε να κάνουμε στη συνέχεια ορισμένες πολύ σύντομες παρατηρήσεις.

Αναφορικά με τις μορφές και το μέγεθος των οικογενειών¹⁰ είναι σαφές από τον τρόπο καταγραφής ότι έχουμε να κάνουμε, στις περισσότερες περιπτώσεις, με μονοεστιακές οικογένειες. Όμως όπως φαίνεται από τον αριθμό που μπαίνει μπροστά από κάθε οικογένεια αρκετά συχνή ήταν και η συγκατοίκηση κάτω από την ίδια στέγη πατέρα και παντρεμένου αδελφού ή η συγκατοίκηση εγγάμων αδελφών (φαινόμενο πολύ συνηθισμένο τον 19ο αιώνα στον ελλαδικό χώρο).

⁷ Βλ. σχετικά με το τελευταίο ζήτημα, L. F. Kalivretakis, "Géographie et démographie historique de la Grèce: le problème des sources", *Histoire et Mesure*, X-1/2 (Παρίσι 1995), σ. 9-23· το ίδιο στα ελληνικά, "Ιστορική έρευνα των οικισμών της Ελλάδας. Ερευνητικά ζητούμενα", στο *Πληθυσμοί και οικισμοί του ελληνικού χώρου. Ιστορικά Μελετήματα* [Τετράδια Εργασίας, 18], ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2003, σ. 7-24. (βλ. σ. 18)

⁸ Σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Ληξίαρχο του δήμου Φάριδος πληροφορήθηκα ότι οι εγγραφές στα μητρώα αρρένων που σώζονται αρχίζουν το 1850-60. Εξαιρεση αποτελεί η Άρνα όπου οι εγγραφές αρχίζουν τη δεκαετία του 1830. Τον ευχαριστώ και από τη θέση αυτή για την προθυμία με την οποία μου έδωσε τις πληροφορίες.

⁹ Από τις πολλές μελέτες που αφιέρωσε σ' αυτό το ζήτημα ο Δικ. Βαγιακάκος, βλ. *Σχεδιάσμα περί των τοπωνυμικών και ανθρωπωνυμικών σπουδών εν Ελλάδι, 1833-1962*, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ελληνικών Βιβλίων, Αθήνα 2005 [α' δημοσίευση περ. *Αθηνά*, 66 (1962) και 67 (1963-1964), σ. 253-254, για τη Λακωνία]. Για ένα παράδειγμα τέτοιας προσέγγισης απογραφών βλ. Κ. Κόμης, *Δημογραφικές όψεις της Πρέβεζας, 16ος-18ος αιώνας*, έκδ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1999, σ. 185-253

¹⁰ Για τους διάφορους τύπους οικογενειών βλ. Β. Παναγιωτόπουλος, "Μέγεθος και σύνθεση της οικογένειας στην Πελοπόννησο γύρω στα 1700", *Τα Ιστορικά* 1 (1983), σ. 5-18 (βλ. σ. 15)· Ρ. Laslett, "Οικογένεια και νοικοκυριό. Ιστορικές προσεγγίσεις", στο Ρωξάνη Κανταντζόγλου (επιμ.), *Οικογένειες του παρελθόντος, Μορφές οικιακής οργάνωσης στην Ευρώπη και τα Βαλκάνια*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1996, σ. 35-70· Σπ. Ασδραχάς και άλ., *Ελληνική οικονομική ιστορία, ιε' -ιθ' αιώνας*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2003, τόμ. 1, σ. 123-130.

Υπήρχαν δηλαδή πολυεστιακές οικογένειες ή νοικοκυριά διευρυμένων οικογενειών. Αλλά ο συνοπτικός τρόπος καταγραφής δεν μας επιτρέπει να διευρύνουμε τον προβληματισμό μας γύρω από το μέγεθος και τη σύνθεση των οικογενειών σ' αυτούς τους οικισμούς.

Όσον αφορά τα επώνυμα παρατηρούμε ότι έχουν τον γνωστό και από άλλες πηγές τρόπο σχηματισμού στη Λακωνία (με τις συνήθειες καταλήξεις πολλών σε -άκος ή -άκης, -ας, κλπ.). Τα πατρωνυμικά επώνυμα είναι πολλά, ενώ κάποια επώνυμα υποδηλώνουν την αρχική κοιτίδα των οικογενειών αυτών (π.χ. το επώνυμο Μανιάτης). Οι μελετητές της ιστορίας του καθενός από αυτούς τους οικισμούς, οι οποίοι γνωρίζουν καλύτερα και από κοντά τα πράγματα, μπορούν να διαπιστώσουν πόσες από αυτές τις οικογένειες επιβιώνουν ως σήμερα ή ποιες εξαφανίστηκαν. Όσο για τα βαφτιστικά ονόματα διαπιστώνουμε ότι επικρατούν τα γνωστά από όλες τις πηγές αυτής της περιόδου -αλλά και των παλαιότερων- ονόματα του ορθόδοξου εορτολογίου: Γεώργιος (με τους τύπους καταγραφής *Γεώργιος, Γιώργος, Γεωργάκης*), Ιωάννης (με τον τύπο *Γιάννης, Γιαννάκης*), Δημήτριος (με τους τύπους *Δημήτριος, Δημήτρης*), Παναγιώτης (*Παναγιώτης, Παναγιωτάκης, Πανάγος, Παναγής*), Ηλίας (*Ηλίας, Λιάκος*), Νικόλαος (*Νικόλαος, Νικόλας, Νικολάκης, Νικολός, Κόλιας*), κλπ. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα μία λεπτομερής καταγραφή αυτών των ανδρικών βαφτιστικών ονομάτων για να διαπιστώσουμε τη συχνότητα εμφάνισής τους και το ποια ήταν τότε τα επικρατέστερα σε τούτη την περιοχή.

Θα μπορούσαμε εξετάσουμε και άλλες πλευρές και να θέσουμε και άλλα ερωτήματα πάνω στην πηγή, μέρος της οποίας εκδίδουμε εδώ. Θα αρκεστούμε όμως, προς το παρόν, σ' αυτά τα λίγα, αφήνοντας τα άλλα για μια πιο συστηματική μελέτη στην πλήρη έκδοση του σημαντικού αυτού αρχαιακού τεκμηρίου. Και μία τελευταία παρατήρηση. Κατά την έκδοση διατηρούμε την ορθογραφία του χειρογράφου η γραφή του οποίου είναι σε αρκετά σημεία πολύ ξεθωρισμένη γεγονός που καθιστά την ανάγνωση των ονομάτων εξαιρετικά δυσχερή έως αδύνατη.

Χωρίον Κουμουστά

2 Παναγιώτης Σολωμός ο υιός του Ηλίας
1 Γιάννης Σολωμός
1 Γεωργάκης Σκουργιωτάκης
1 Κωνσταντής Ξεροπόδης
2 Παναγιώτης και Κυργιάκος Ξεροπόδηδες
2 Γιαννάκης και Γεώργιος Λασκαράκος (;)
4 Γεώργιος Αναστασάκος και παιδιά του Ηλίας, Δημήτριος και Αναστάσης
1 Παναγιώτης Αναστασάκος
2 Κωνσταντής και Παναγιώτης Φραγκάκος
2 Παναγιώτης και Ηλίας Φραγκάκης
2 Γιαννάκης Μεροπούλης, το παιδί του Ηλίας
1 Ηλίας Παπαδάκος
1 Παναγιώτης Κομινός
1 Αναστάσης Βολτής
1 Βασίλειος Αρμπουζης
1 Γεώργιος Κομινός
1 Δημήτριος Κομινός
1 Στρατής (;) Στουμπάτζης
1 Δημητράκης Αντριάκης
1 Κωνσταντής Μιχαλάκος
1 Γεώργιος Μιχαλάκος
1 Θανάσης Μιχαλακάκης
1 Παναγιώτης Καραδοντάκης
1 Γεώργιος Καλαμπόκης
1 Γιαννάκης Τζενεζικότης
1 Πέτρος Αντράκης
1 Γιάννης (;) Μανιάτης
2 Παναγιώτης Μούτουλας το παιδί του Παναγιώτης
1 Ηλίας Μούτουλας
1 Νικόλας Μούτουλας
2 Σταύρος και Βασίλειος Αρφανάκης
1 Γεώργιος Κυργιακάκης
1 Αναγνώστης Καρκαμπάσης
1 Θανάσης Σταθάκος
1 Κωνσταντής Βολτής (;)

2 Βασίλειος και Γιάννης Παπαδάκης
1 Κωνσταντής Παπαδάκης
1 Θανάσης Σολωμός
1 Ηλίας Μανθαίος
3 Παναγιώτης, Γεώργιος και Νικόλας Παπαδάκης
2 Κωνσταντής Ματραπήλιας το παιδί του Δημήτριος
1 Παναγιωτάκης Ματραπηλάκης
1 Παναγιωτάκης Θονικάκος (;)
1 Δημήτριος Χριστάκος
2 Θανάσης και Νικόλας Χριστάκος
1 Νικόλας Αρμπουζης
1 Παναγιώτης Ριζάκης
2 Νικόλας και Παναγιώτης Καρκαμπασάκος
1 Μιχαλάκης Χριστάκος
1 Κωνσταντής Κοντάκος(;))
1 Παναγιώτης Κονίδης
1 Νικόλας Φεγγαράς
1 Θεοδωράκης Σωμής
1 Γιαννάκης Χαντζάκος
2 Γεωργάκης Βλαχάκος το παιδί του Γιαννάκος
2 Παναγιωτάκης και Γιαννάκης Γιαννακάκια
2 Παναγιώτης και Δημητράκης Τρομπακάκια
1 Γεωργάκης Βασιλάκης
2 Γιαννάκης Κατζαφάνας το παιδί του Πέτρος
1 Στράτος Γαβαράκης

82

Χωρίον Ντοριζα

1 Παναγιώτης Ζγούπης
1 Νικόλας Ζγούπης
1 Γιαννάκης Ζγούπης
2 Γεώργιος Χατζάκος το παιδί του Παναγής
2 Κωνσταντής Κυριακάκος (;) ο υιός του Γεωργάκης

2 Παναγιώτης Ντογκαζάκος ο
μητριός του [sic] Στρατήγης
1 Γιαννάκης Αναγνωστάκης
1 Ηλίας Κοντάκος (ή Φωτάκος)
1 Γιάννης Σαχλάς
1 Δημήτρης Σαχλάς
1 Κωνσταντής Μιχαλακάκος
1 Παναγής Τζανετάκος
1 Παναγιώτης Κατζαφάνας
1 Αναστάσης Κατζαφάνας
1 Αναστάσης Καλαντζάκος
1 Νάστος Κωνστανταρόγιαννης
1 Κωνσταντής Κωνστανταρόγιαννης
2 Γεώργιος και Αναγνώστης
Μπακογεωργόπουλα
1 Σταύρος Μετοτζιώτης
2 Θεόδωρος και Διαμαντής
Σαραντάκια (;)
1 Σταύρος της Καλόγριας

26

Χωρίον Τραπεζοντή

1 Στρατής Σταθάκος (;)
2 Χρήστος ο υιός του Νικολός
2 Δημητράκης Πρέβας ο υιός του
Στρατής
1 Γεωργάκης Κρεμιδάκης
2 Θεοδωρής και Παναγιώτης (;)
1 Θανάσης Βλαχογιαννάκος
1 Κυργιάκος Μπλάνος
1 Αντώνης Βλάχος
2 Νικόλας Μανικάκος και Θανάσης
1 Πανάγος Κυργιακάκης
1 και Αναστάσης Κυργιακάκης
1 Βλαχοδημήτρης
1 Νικολός Πανταζής

18

Σωτήρα χωρίον

1 Γεωργάκης Θεοδωρόπουλος
1 Γεωργάκης Μανούσος
1 Γιαννάκης Μανούσος

2 Γεωργάκος Αναστασάκος με τον
υιό του Γιάννη
2 Παναγιώτης, Νικολάκης
Διακουμάκια
1 Ανδρέας Τζανετάκος
1 Ηλίας Κονιαράκος
1 Γιανάκης Μιχαλακάκος
1 Νικολάκης Καρακιοζάκος
1 Θανάσης Νικολόπουλος
1 Βασίλειος Νικολόπουλος
1 Κωνσταντής Νικολόπουλος
1 Νικολός Νικολόπουλος
1 Νικολάκης Ξέπαπας
1 Νικολάκης Γιωργιόπουλος
2 Νικολάκης Κούτζικος με τον υιό
του Παναγιώτη
1 Γιάννης Στρατηγάκος
1 Γιάννης Κουτζικάκος
1 Χαράλαμπος Μπακάκος
1 Πολυχρόνης Πολυχρονάκος
2 Θεοδωρής Σταθάκος ο υιός του
Κωνσταντάκης
2 Στέφανος Κουμπιζάκος, αδελφός
του Λιάκος
1 Θεοδωράκης Λιάκος
1 Παναγιώτης Χριστοφιλάκος
2 Θεοφίλης Καστράκος, αδελφός του
Παναγής
1 Παναγιωτάκης Θεοδωροπλάκης
1 Δημήτριος Κονομάκος
3 Κωνσταντής Φόρτζας (;), τα παιδιά
του Αντώνης και Δημητράκης
1 Μπενιζέλος Νταρβίρης
1 Δημητράκης Νταρβίρης
1 Γεώργιος Διαμαντάκος
1 Παναγιώτης Διαμαντάκος
2 Χρήστος Πολυχρονάκος, ο αδελφός
του Γεώργιος
1 Λάμπρος Μιχαλακάκος
1 Λιάκος Στάικος (;)
1 Δημητράκης Ντζανετάκος
1 Γεωργάκης Χρηστάκος
1 Παναγιώτης Χρηστάκος
1 Σπυρίδος Χρηστάκος

1 Σπυρίδος Μανιάτης
1 Γιαννάκης Κότζος
1 Γεώργιος Κότζος
3 Θεοφίλης, Θεοφιλάκος, 2 αδέρφια
του
1 Στρατήγης Καργάκος (;)
1 Γιαννάκης Κατζούλης
1 Γεώργιος Κατζούλης
1 Νικολάκης Κατζούλης
1 Γιάννης Μενουτάκης

60

Χωρίον Γοράνοι

1 Γεωργάκης Φουλαλάκος
1 Αναγνώστης Δουκάκος
1 Παναγιώτης Διαμαντάκος
1 Δημήτρης Τζάμπηρας
1 Γιάννης Πλαγιάννης
1 Στα(υ)ρόγιαννης
1 Δημήτρης Διαμαντάκος
1 Κωνσταντής (;)
2 Γιάννης Τζάμπηρας, ο υιός του
Γεωργάκης
1 Νικολάκης (;)
1 Σωτήρος Χονδρούλας (;)
1 Κωνσταντής Δουκάκος
1 Νικολάκης Κοκκοράκος
1 Στρατήγης Λιακάκος (;)
1 Παναγιώτης Καμιτζάκος
1 Μιχαλάκης Μπρατζελάκος
1 Ιωάννης Διαμέτης (;)
1 Χρήστος Δουκάκος
1 Γεώργιος Δουκάκος
1 Γεώργιος Μιχαλάκος
1 Παναγής Δημητράκος
1 Αντώνιος Μαρινάκος
1 Παναγιώτης ανηψιός του
1 Δημήτριος Στροντάκος
1 Νικολάκης Κομινούκος (;)
1 Δημητράκος
2 Γεώργιος Διαμαντάκος, Νικόλαος
άδελφός του
1 Γιαννάκης Παναγούης (;)

1 Νικολάκης Βλογιανίτης (;)
1 Στράτος (;) παιδί του
1 Γιωργάκης Τζεγεράκος
1 Λιάκος Λαμπρινάκης
1 Γεώργιος Λαμπρινάκης
2 Γεώργιος Νικολάκος, ο υιός του
Παναγής
1 Καλόγερος Κριτσιμηλάκης
1 Νικολάκης (;)
1 Γιαννάκης Σολεντής/-άκος
2 Γεώργιος Ρηγάκης, αδελφός του
Λιάκος
1 Γιωργάκης Μπραζέλης
1 Νικολός Πετράκος (;)
1 Αναγνώστης Μπορμποτζάκος
1 Στρατής Κοκοράκης
1 Χριστοδουλος (;) Κοκοράκης
1 Σωτηράκης

49

Χωρίον Κυδωνιά

1 Παναγιώτης Μπέκελης
1 Σπυλιώτης Γεωργόπουλος
1 Παναγιώτης Αλιβετζοβίτης
1 Λυμπέρης Κωνσταντελάκος
1 Γιαννάκης Παναγάκος
1 Γιωργάκης Μιχαλακάκος
1 Μιχοδόνης
2 Λιάκος Λαμπράκος με το παιδί του
Χρήστο
1 Γιώργης Κωνσταντελάκος
1 Πανάγος Χάρμπαλας
1 Νικολάκης Λιόπουλος
1 Δημήτριος Θηναράκης (;)
1 Θεοδωρής Τζακωνάκος
1 Δήμος Γιανόπουλος
1 Κόλιας Πανόπουλος

16

Χωρίον Καράσπαν

1 Κωνσταντής Κρεκούκιος
1 Γιαννάκης Καρούντζος, ο υιός του

Γιαννάκης
1 Σταύρος Καραγιωργάκος
1 Χρήστος Απόσπορος
1 Θανάσης Αυσούκος
1 Γεώργιος Δημητρακάκος
1 Γεώργιος Αποσποράκος
2 Γεώργιος και Νικολάκης
Μαυροϊδάκιοι
1 Παναγιώτης Φλονιώτης (;)
1 Νικολάκης Δρομπάρης
1 Γεώργιος Σωτηράκος
1 Γιώργος Τζιχνομίτης (;)
1 Θεοδωράκης Σωτηράκος

15

Άρνα

1 Ο καπετάνιος Ηλίας Γιατράκος
1 Μιχαλάκης Γιατράκος
1 Νικόλαος Παπαδάκος
1 Στράτος αδελφός του
2 Ηλίας και Δημήτριος αδελφοί των
2 Νικόλαος Βορβής και Παναγιώτης
Βορβής
1 Πέτρος Βορβής
1 Αναγνώστης Πανουτζάκος
1 Παναγιώτης Καράμπελας
1 Γεώργιος Παπαδάκος
3 Η(λίας), Δ(ημήτριος), Ι(ωάννης)
Δρογκαραιίοι
1 υιός του Γεώργιος
2 Παναγιώτης, Θωμάς (;)
1 Αντώνης Βενετζιανάκης
2 Νικόλαος και Χριστοφορος
Καραμπελαίοι

3 Κωνσταντής, Αντώνης και Στάθης
Τροχανταίοι
1 Γιάννης Πετράκος
2 Βυζάκα Γ. Λ. (;)
2 Κορκονάκια (;) Πέτρος και(;)
1 Γεώργιος Βενετζιανάκης
2 Ιωάννης και Νικόλαος Δημακαίοι
2 Γεώργιος Νικολακάκος και
αδελφός του
1 Παναγιώτης Νικολακάκος
1 Ιωάννης Θανασάκος
1 Ιωάννης Μπολιανίτης (;)
2 Παναγής και Βασίλειος
Καρβουναίοι
2 Αναστάσης Κανελλάκος και υιός
του
2 Χριστόφορος και ...Καραμπελαίοι
1 Στράτης Θανασάκος
2 Γενεκάκια
1 Κωνσταντής Χριστάκος
1 Λιουνάκια Ιωάννης και Ηλίας
1 Παναγιώτης Λιούνης
2 Νικόλαος Αγκουράς και υιός του
1 Κωνσταντάς
2 Δημήτριος και Μιχαήλ Ζαχαράκια
1 Ηλίας Ανδράκος
1 Ιωάννης Λαμπράκος
1 Δημήτριος του Μανώλη
1 Σταυριανός Καράμπελας
3 Ηλίας, Κυριάκος και Σταυριανός
..... (;)
1 Γεώργιος Γιαννάκης (;) Ξανθάκος

64

Απόστολος Μόσχος, ο Μαέστρος του Ξηροκαμπίου

Με το άρθρο μου αυτό θα ήθελα να αναφερθώ στο μαέστρο του Ξηροκαμπίου (περίοδος 1969-1977) Απόστολο Μόσχο, δάσκαλό μου στη μουσική και από το 1973 όπου παντρεύτηκε τη μητέρα μου Νίτσα Λαμπριανάκου, το γένος Δρογκάρη, και «πατέρα» μου, διότι μας στάθηκε και μας φρόντισε με ανιδιοτελή αγάπη σαν πραγματικός πατέρας.

Το 1969 ο γνωστός σε όλους καθηγητής Νίκος Παπαδάκος έφερε στο Ξηροκάμπι τον Αρχιμουσικό Απόστολο Μόσχο, που υπηρετούσε τότε στο Γύθειο. Εδώ στο γραφικό Ξηροκάμπι ο εξαιρετος αυτός δάσκαλος με ζήλο, επιμονή και υπομονή δίδαξε μαθητές και μαθήτριες και δημιούργησε ένα νέο φυτώριο μουσικών. Όχι μόνο οι μουσικές του γνώσεις αλλά και η αγάπη του για τα παιδιά, η καλοσύνη του, η υπομονή του, η ηρεμία του ήταν πόλος έλξης για μας. Όλο και περισσότερα παιδιά έρχονταν να μάθουν κάποιο όργανο (ακορντεόν Χρ. Λαμπράκου, Βίλη Μενούτη, Π. Λαμπριανάκου, Αικ. Πλαγιάνη, Μ. Κουμουστιώτη, Ε. Κακαγιάννη, Αλ. Μέτσοβα και στη Φιλαρμονική Βασ. Μενούτης, Γ. Σολωμός, Γεωργίτσος, Φραγκής, Μπέλλα Ματθαίου, Ν. Σολωμού κ.ά.). Αξέχαστες μένουν οι συναυλίες από τους μικρούς μαθητές, τις οποίες έρχονταν να παρακολουθήσουν ακόμα και από την Σπάρτη. Όλοι θα θυμόμαστε για χρόνια το μαέστρο που έδωσε μουσική παιδεία στους νέους της εποχής εκείνης. Το 1978 ο μαέστρος έφυγε για την Αθήνα (Ηλιούπολη), όπου και εκεί συνέχισε να διδάσκει για μικρό χρονικό διάστημα μαθητές και στη συνέχεια αφοσιώθηκε αποκλειστικά στο γράψιμο. Το 1989 μετά από πολύ σύντομη περιπέτεια της υγείας του έφυγε αφήνοντας μια πλούσια εργασία αποτελούμενη από 187 έργα ενοργανωμένα για Φιλαρμονική πνευστών οργάνων σε 10.234 χειρόγραφες μουσικές σελίδες πενταγράμμου. Το έργο αυτό δωρήθηκε από τη σύζυγο του Νίτσα Μόσχου στο Δήμο Ηλιούπολης και σύμφωνα με την επιθυμία του μπορεί να χρησιμοποιείται δωρεάν από οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο Αρχιμουσικό. Προς ανταπόδοση ο Δήμος Ηλιούπολης ονόμασε την Φιλαρμονική του Δήμου «Απόστολος Μόσχος» και οργάνωσε στις 16/9/1997 τιμητική εκδήλωση, στην οποία βράβευσε τη σύζυγό του με τιμητική πλακέτα. Παραθέτω απόσπασμα από την ομιλία μου κατά την εκδήλωση αυτή αναφερόμενη στη ζωή και το έργο του.

Θα αναφερθώ εν ολίγοις στη ζωή και το έργο του Αρχιμουσικού Απόστολου Μόσχου.

Είχε ηπειρωτική καταγωγή. Γεννήθηκε το 1911 στο χωριό Δαφνοπή του νομού Άρτας. Πολλές οι δυσκολίες για την οικογένεια Μόσχου: η άγονη γη, η ορφάνια, ο πόλεμος, η Κατοχή. Παρόλα αυτά ο Απ. Μόσχος και τα δύο του αδέρφια, ο Ευάγγελος και η Αικατερίνη, κατόρθωσαν όχι μόνο να επιβιώσουν, αλλά και να καταξιωθούν από την κοινωνία.

Παρενθετικά αναφέρω ότι ο αδερφός του Ευάγγελος Μόσχος διακρίθηκε ως ξυλογλύπτης και ζωγράφος και διετέλεσε καθηγητής στη σχολή Καλών Τεχνών. Η

αδερφή τους Αικ. Μόσχου-Τζίγα ήταν νοσοκόμος και είναι γνωστή για το κοινωνικό και φιλανθρωπικό της έργο.

Ο Απ. Μόσχος μαθήτευσε στο Ορφανοτροφείο Γεωργίου Σταύρου στα Γιάννενα, όπου έλαβε την πρώτη μουσική παιδεία και συμμετείχε στην μπάντα του ιδρύματος. Ακολούθως σπούδασε στο Εθνικό Ωδείο με καθηγητές τον Μανώλη Καλομοίρη, Βασίλη Σωζόπουλο, Μιχάλη Βούρτση και απεφοίτησε με άριστα, παίρνοντας δύο πτυχία, το πτυχίο της «Ωδικής» και το πτυχίο «Ενορχηστρώσεως πνευστών οργάνων και διευθύνσεως μπάντας».

Θα ξεκινήσει την καλλιτεχνική του σταδιοδρομία το 1935 σαν αρχιμουσικός της μπάντας των τροχοδρομικών αποτελούμενη από 75 πνευστά όργανα. Μέσα στις μεταπολεμικές δυσκολίες και στις ιδεολογικές ανακατατάξεις θα βρεθεί από το 1952 ως 1960 να διευθύνει τη φιλαρμονική του Δήμου Τρίπολης με επιτυχία, ικανοποιώντας ένα απαιτητικό για την εποχή κοινό. Το πλούσιο μουσικό πρόγραμμα αναβαθμίζει την πολιτιστική ζωή της επαρχιακής πόλης, ενώ παράλληλα επιδίδεται και σε δικές του συνθέσεις εμπνευσμένες κυρίως από το δημοτικό τραγούδι και την ποιμενική ζωή.

Στη συνέχεια (από το 1961) ο Απ. Μόσχος θα γίνει ο Μαέστρος της Λακωνίας. Οργάνωσε τη Φιλαρμονική Γυθείου και παράλληλα άλλων κομωπόλεων της Λακωνίας: των Μολάων, των Κροκεών και του Ξηροκαμπίου. Οι μικροί μαθητές μεταβάλλονταν από τον μεθοδικό δάσκαλο σε έμπειρους μουσικούς. Γιατί πέρα από την αγάπη του και την οικειότητα που έδειχνε προς τους μαθητές του, τον χαρακτήριζε μια βασική αρετή: μπορούσε το δύσκολο να το μετατρέψει σε απλό για να γίνει κατανοητό από το μικρό μαθητή. Οι διασκευές των κλασικών κομματιών για φιλαρμονική, εμβατηρίων, δημοτικών και ελαφρών τραγουδιών, αλλά και οι δικές του συνθέσεις είναι εργασία ανεκτίμητης αξίας. Όλη η Λακωνία θα θυμάται για χρόνια το μαέστρο ή το «δάσκαλο», όπως τον αποκαλούσαν, που έδωσε μουσική παιδεία στα παιδιά της. Χάρη σ' αυτόν οι εθνικές της γιορτές πήραν άλλο χρώμα και όλοι έμειναν εκστατικοί μπροστά σε συναυλίες και άλλες μουσικές εκδηλώσεις.

Στην εφημερίδα του Γυθείου «Λακωνία» στις 7/2/1972 ο τότε Δήμαρχος Γυθείου κ. Μιχάλης Ανδρεΐκος σε άρθρο του με τίτλο «Μια συναυλία εις Ξηροκάμι» γράφει:

«Ο Αρχιμουσικός κ. Απόστολος Μόσχος μάς έχει συνηθίσει σε συναυλίες καλής ποιότητας. Και εις το Γύθειον όπου προσέφερε τις υπηρεσίες του και τις θαυμαστές γνώσεις του χειροκροτήθη επανειλημμένως και εις την ωραίαν κομωπολιν του Ξηροκαμπίου χειροκροτείται με ενθουσιασμόν, οσάκις παρουσιάζει δημοσίως την εργασία του. Γιατί ο άριστος αυτός γνώστης και μελετητής του πενταγράμμου δεν κάθεται ποτέ ήσυχος. Η διδάσκει, ή μελετά, ή γράφει... Και πιο κάτω αναφέρει. Το απόγευμα εκείνο των Χριστουγέννων εθαυμάσαμε άφωνοι την εργασία, εθαυμάσαμε τους εκτελεστές να παίζουν Μπετόβεν, Λίστ, Βέρντι, Γκουνώ, Σούμπερτ και άλλων κλασικών κομμάτια με μεγάλη επιτυχία. Χειροκροτήσαμε την Ποιμενική Φαντασία του κ. Μόσχου, καθώς επίσης και τις μαθήτριες Χρ. Λαμπράκου –ένα σπουδαίο ταλέντο με μεγάλη εξέλιξιν στο ακορντεόν – Β. Μενούτη, Παν. Λαμπριανάκου και γενικώς όλες και όλους τους εκτελεστές».

Η εφημερίδα «Λακωνία» στις 4/3/1973 με τίτλο «Μια θαυμάσια συναυλία» γράφει:

«Και πάλιν ο μουσικοδιδάσκαλος και συνθέτης κ. Απ. Μόσχος και πάλιν με μίαν θαυμασίαν πράγματι συναυλία μάς έδωσε δείγματα της υψηλής του τέχνης και της αόκνου εργασίας του. Το απόγευμα της 25^{ης} Δεκεμβρίου εις την γραφικήν κωμόπολιν του Ξηροκαμπίου παρουσίασεν 25 μαθητάς και μαθητριάς του, που με ακορντεόν και πνευστά έπαιζαν δύσκολα κλασικά κομμάτια.

Εκεί εις το γραφικόν Ξηροκάμπι, κάτω από τις υψηλές κορυφές του Ταϊγέτου, ο ρέκτης μουσικός εδίδαξε και διδάσκει μαθητάς και μαθητριάς του Γυμνασίου, με ζήλον, φροντίδα και επιμονήν και με αντικειμενικόν στόχον την διάδοσιν της Μουσικής».

Και πάλιν η εφημερίδα «Λακωνική» στις 30/10/1977 δημοσιεύει έγγραφο της «Ενώσεως Ελλήνων Αρχιμουσικών» προς τον Δήμαρχον Γυθείου, με το οποίον εξαίρει την προσφοράν του Αρχιμουσικού Απ. Μόσχου και μεταξύ των άλλων επισημαίνει:

«Ο Αρχιμουσικός Απ. Μόσχος, εκλεκτόν μέλος και σύμβουλος της ημετέρας Ενώσεως, δια της αρτίας μουσικής του μορφώσεως, των πλήρων τυπικών και ουσιαστικών του προσόντων και της πολυετούς πείρας του, εδημιούργησεν κατ' επανάληψιν νέον φυτώριον μουσικών εκ μικρών μαθητών και απέσπασεν πάντοτε επαίνους και συγχαρητήρια υπό των Διοικήσεων και του κοινού. Ο κ. Μόσχος διακρίνεται μεταξύ των ικανών και αρίστων Αρχιμουσικών δια τον εξαίρετον ζήλον του, το άσφογον ήθος του, την εργατικότητα του και την λαμπράν μουσικήν του επίδοσιν εις την διδασκαλίαν και την διεύθυνσιν της Μπάντας». Η εφημερίδα κρίνει απόλυτα δικαιολογημένους τους επαίνους, γιατί επί 18 χρόνια είχε εργαστεί στο Γύθειο και είχε βγάλει εκατοντάδες μαθητές που προσέφεραν στην πόλη παίζοντας στη φιλαρμονική και «λαμπρύνοντας τις γιορτές και τις λιτανείες της».

Εκτός της διδασκαλίας και της διεύθυνσης Φιλαρμονικών, ο Απ. Μόσχος δια βίου ασχολήθηκε με την ενοργάνωση μεγάλου αριθμού κλασικών κυρίως έργων, τα οποία αποτελούν χρήσιμο ρεπερτόριο, αναγνωρισμένο τεχνικά και κατάλληλο για την εξυπηρέτηση και την πρόοδο των δημοτικών, στρατιωτικών και άλλων φιλαρμονικών. Σε επιστολή του που βρέθηκε ανάμεσα στα χειρόγραφα του αναφέρει: «Σπουδαστής αρχικά και εν συνεχεία αρχιμουσικός σε διάφορες Μπάντες της χώρας, μελέτησα καλά οργάνωση και απέκτησα ειδικότητα στην παρτιτούρα και μεγάλη ευχέρεια στην αντιγραφή και έκανα εκατοντάδες παρτιτούρες με πλούσια ενοργάνωση στο ρεπερτόριο της Μπάντας και έβγαλα πάρτες χιλιάδες σελίδες καλογραμμένες, καθαρές και χωρίς λάθη. Θυσίασα γράφοντας ολόκληρη τη ζωή μου και πιστεύω ακράδαντα ότι έκανα χρήσιμη εργασία που δεν υπήρχε στο τόπο μας. Επίσης διασκεύασα και ενοργάνωσα δημοτικά και άλλα ελληνικά τραγούδια».

Η εργασία του αυτή αποτελείται από 187 έργα ενοργανωμένα για Φιλαρμονική πνευστών οργάνων σε 10.234 μουσικές σελίδες πενταγράμμου. Το έργο αυτό δωρήθηκε από τη σύζυγό του κ. Ελένη (Νίτσα) Μόσχου στη Φιλαρμονική του Δήμου Ηλιούπολης και σύμφωνα με την επιθυμία του εκλειπόντος θα μπορεί να χρησιμοποιείται δωρεάν από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο αρχιμουσικό. Γι' αυτό το έργο κρίνοντας ο Δήμος Ηλιούπολης οργάνωσε προς τιμήν του την εκδήλωση αυτή.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν ανέφερα το ανθρωπιστικό του έργο. Το όνομά του δεν φιγουράρισε σε πολύχρωμες αφίσες. Απέφευγε ή απλά δεν επεδίωκε τη δημοσιότητα. Ήταν ο σεμνός δάσκαλος που χάρη σ' αυτόν δεκάδες μαθητές του σπούδασαν μουσική, ήταν ο άνθρωπος που ανακάλυψε και προώθησε ταλέντα.

Πάνω σ' αυτό η εφημερίδα «Λακωνική» στις 31/10/1977 γράφει: «Στο ενεργητικό του μαέστρου πρέπει να εγγραφεί και η ανακάλυψη και προώθηση της Μαρίας Σκαρλάτου. Πρώτος ο κ. Μόσχος διέγνωσε το ταλέντο και την αξίαν της σπουδαίας αυτής Σοπράνο και την έστειλε για σπουδές στο Ωδείο πληρώνοντας ο ίδιος όλα τα έξοδά της». Δική του ανακάλυψη είναι και η Χριστίνα Λαμπράκου από τους Γοράνους, την οποίαν εδίδασξε ο ίδιος και δι' αλληλογραφίας πήρε το πτυχίο μουσικής από το Εθνικό Ωδείο. Η εξαιρετη αυτή δασκάλα μουσικής διαπρέπει σήμερα στη Σπάρτη.

Σκοπός του δεν ήταν να προβληθεί ή να πλουτίσει. Υπηρέτησε με ανιδιοτέλεια την τέχνη. Παρέδιδε μαθήματα σε πτωχούς μαθητές χωρίς να παίρνει δίδακτρα. Μέσα στην υλιστική εποχή μας, εποχή του καταναλωτισμού, του ωφελισμού, της ηθικής αυταρχίας, εποχή που οι άνθρωποι αξίζουν όχι γι' αυτό που είναι, αλλά γι' αυτά που έχουν, εποχή που η πανουργία θεωρείται εξυπνάδα, μέσα σ' όλους αυτούς τους πειρασμούς ο Αρχιμουσικός Απ. Μόσχος έμεινε ανθρωπιστής. Ψυχή ευγενική, ευαίσθητη, δάκρυζε σαν παιδί μπροστά στον ανθρώπινο πόνο, όπως δάκρυζε όταν άκουγε ένα κομμάτι Μπετόβεν. Ιδεολόγος σ' όλη του τη ζωή πέθανε με το όραμα ενός κόσμου δικαιότερου.

Με όσα είπα προσπάθησα να εκπληρώσω το οφειλόμενο χρέος μου. Όσο οι άνθρωποι θυμούνται αυτούς που έφυναν και αξιοποιούν το έργο τους εκπληρώνοντας τις υποθήκες τους, τόσο θα καταλαβαίνουν οι μεταγενέστεροι το μήνυμά τους. Κι όσο χρόνο θα το βιώνουν δεν θα είναι νεκροί οι πεθαμένοι. Θα είναι ζωντανοί ανάμεσά μας κι εμείς θα είμαστε μαζί τους.

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη

Διήμερο δραματικής τέχνης στην εκπαίδευση

Την 5^η και 6^η Ιουνίου 2010 πραγματοποιήθηκε με επιτυχία διήμερο με θέμα η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση. Διοργανωτής ήταν ο σύλλογος γονέων δημοτικού σχολείου Ξηροκαμπίου σε συνεργασία με το παιδαγωγικό τμήμα προσχολικής εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Εκλήθησαν και δίδαξαν αφιλοκεδώς η κυρία Άλκηστις Κοντογιάννη, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και ο κύριος Αντώνης Λενακάκης, λέκτορας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συμμετείχαν εκπαιδευτικοί αλλά και φιλότεχνοι και φίλοι του θεάτρου από όλη τη Λακωνία. Το διήμερο άρχισε με μια σύντομη τοποθέτηση του κυρίου Λενακάκη για την εφαρμογή του θεατρικού παιχνιδιού στην τάξη. Ακολούθως έγιναν δύο εργαστήρια θεατρικού παιχνιδιού. Στη συνέχεια η θεατρική ομάδα των παιδιών του δημοτικού σχολείου παρουσίασε ένα υποδειγματικό εργαστήριο θεατρικού παιχνιδιού με τη δασκάλα τους, την Κατερίνα Ζαχαράκη. Στο τέλος συζητήσαμε με την κυρία Κοντογιάννη. Η εκπαίδευση με τη μορφή θεατρικού παιχνιδιού είναι αυτή που εφαρμόζεται ήδη σε όλη την Ευρώπη και Αμερική. Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι, τα παιδιά, γελώντας και παίζοντας, υποδύομενα ρόλους, παίρνουν γνώσεις με απλό τρόπο. Τη δεύτερη μέρα, Κυριακή, στην πλατεία του Δημαρχείου στο Ξηροκάμπι, τα παιδιά παρουσίασαν δραστηριότητες με θέμα τη δραματική τέχνη. Σε περίπτερα που στήσαμε έφτιαξαν μάσκες από γυψόγαζες, μαριονέτες, έμαθαν για τη φωτογραφία με δάσκαλο το Γιώργο Χαλκιαδάκη, παρουσίασαν τις συλλογές τους από αντικείμενα που συλλέγουν και αγαπούν. Στο τέλος διασκέδασαν και έκλεισαν τη μέρα τους με μια ευχάριστη βιωματική δραστηριότητα.

Ερρικας Α. Καπάκου

Από τις διηγήσεις του Ν. Β. Παπαδάκου

Ο Νίκος Β. Παπαδάκος ήταν φίλος του άντρα μου. Έκαναν συχνά παρέα κι ερχόταν ο ίδιος στο σπίτι μας. Ήταν παραστατικός στις διηγήσεις του και μας έκανε να γελάμε. Το παρωνύμιο Σκούρμπος, με το οποίο ήταν ευρύτερα γνωστός, έλεγε ότι το πήρε κάποιος πρόγονός του από την πολλή αγάπη προς το γνωστό ψάρι σκουμπρί. Αλλά και ο Νίκος Παπαδάκος αγαπούσε πολύ τα ψάρια.

Με την ευκαιρία θυμήθηκα κι ένα περιστατικό από τη στρατιωτική του ζωή. Υπηρετούσε κάπου στη Βόρεια Ελλάδα ως έφεδρος αξιωματικός. Κάποτε επισκέφτηκε ένα άλλο στρατόπεδο κι εκεί πήρε το μάτι του τον Κώστα Γ. Κούρταλη. Του φώναζε κανα δυο φορές, αλλά ο Κ. Κούρταλης δεν άκουγε. «Βάζω» λέει, «όση δύναμη είχα και φωνάζω: Ρασίνααα. Και με άκουσε»!!

Παναγιώτη Η. Κομνηνού
Οδοιπόροι του ονείρου
(Στη μνήμη της Πίτσας Κ. Βολτή)

Δυο γυναίκες με διαφορετική τοπική προέλευση και εθνική καταγωγή. Ένα ταξίδι από διαφορετικές αφητηρίες προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Δυο διαδρομές προς το όνειρο στα μέτρα των αρχέγονων διαδρομών του ανθρώπου σε αναζήτηση του καλύτερου που καμιά φορά, κάποτε στο χρόνο και κάπου σε κάποιο τόπο, τυχαίνει να συναντηθούν κατά τρόπο ανεξήγητα κατανοητό. Και τότε, έτσι απρογραμμάτιστα, απλά και αθόρυβα γεννιέται μια ιστορία που μοιάζει με τις καθημερινές και αμέτρητες εκείνες που στη συνέχεια, αδιάφορες στους πολλούς, σβήνουν και χάνονται στο χρόνο μαζί με τις αντοχές της μνήμης.

Δεν είναι σίγουρο αν η ιστορία των δυο γυναικών θα αντέξει στο χρόνο. Αξίζει όμως να ιστορηθεί για χάρη της ομορφιάς του ονείρου, του απρόβλεπτου της μοίρας, της προσδοκίας και του αγώνα της ζωής. Αλλά και για χάρη των όπου και απ' όπου γης μεταναστών, που ταξιδεύουν τις ανθρώπινες αγωνίες και τους ανεπλήρωτους πόθους στα πέρατα της ελπίδας, έχοντας πάντα κατά νού «το νόστιμον ήμαρ», την όμορφη μέρα της επιστροφής.

Η μια, η Ασημίνα, ξεκίνησε από τη Ρουμανία για να φτάσει οπουδήποτε στην Ελλάδα. Ήθελε να φτάσει στο όνειρο, αφήνοντας πίσω τους κλειστούς δρόμους της μοίρας της.

Πέρασε κρυφά μέσα από τα δέσμια της ιστορίας συρματοπλέγματα των συνόρων και των τεχνητών φραγμών της διαίρεσης των λαών της γης. Ακολούθησε τους δρόμους της νύχτας και των δύσβατων μονοπατιών. Διάβηκε τα μυστικά περάσματα των ορηθικών ποταμών αλλά και των διασυνοριακών ελέγχων της σύλληψης και του επαναπατρισμού. Και μια βροχερή νύχτα, παράνομη, πεινασμένη και καταπονημένη έφτασε με το σκοτάδι κάπου κοντά στο Ξηροκάμπι, όπου έγειρε τα κουρασμένα μάτια της για να συνεχίσει το όνειρό της.

Εύπνησε σε μια ετοιμόρροπη παλιά καλύβα από πλίνθους. Δίχως θέρμανση. Δίχως το στοιχειώδη εξοπλισμό. Δίχως τίποτα το ανθρώπινο. Και ακολουθώντας την τύχη των υπόλοιπων στην ίδια καλύβα ακουμπισμένων ομοεθνών της, δάκρυσε πάνω στη σκάλα της πρώτης πορτοκαλιάς, χωρίς και η ίδια να καταλάβει αν ήταν από χαρά ή από απελπισία και πόνο.

Αμέτρητες οι παράνομες ημέρες εργασίας στις πορτοκαλιές του χειμώνα χωρίς ανάπαυλα βροχής και γιορτής.

Ξερό ψωμί, κρεμμύδι και νερόβραστες φακές ήταν το καθημερινό σιτηρέσιο της εκμετάλλευσης της εργασίας και του άγους του ονείρου.

Η Ασημίνα άντεξε. Χωρίς να το έχει προσέξει στην αρχή, διαπίστωνε καθημερινά πως τα αποθέματα δύναμης και αντοχής ήταν ατέλειωτα. Τα τροφοδοτούσε διαρκώς η ελπίδα. Τίποτα δεν μπορούσε να σταθεί εμπόδιο στο όνειρο. Το πισογύρισμα θα ήταν μοιρολατρική υποταγή στο αβέβαιο του χρόνου που θα αργούσε την προσδοκία, σε μια πατρίδα που πάσχισε να ορθοποδήσει μέσα από τις αντιξοότητες της προηγούμενης απουσίας και του τωρινού ρίσκου των νέων επιλογών.

Έμεινε εδώ. Βρήκε σύντροφο ομοεθνή της, τον Ντανιέλ, και οι δυο μαζί δούλεψαν τη γη με νύχια και με δόντια. Οι μέρες τους αμέτρητες στα τοπικά νταμάρια της καινούργιας πέτρας και στα οικοδομικά εργοτάξια της αδιάκοπης προοπτικής.

Στο πέτρινο υπαίθριο αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου ξέχασαν να χαράξουν τα ονόματά τους. Άφησαν όμως εκεί ένα κομμάτι της ψυχής τους, που με τον ιδρώτα του μεροκάματου έγινε ένα διαρκές στέρεο με τη πέτρα υλικό, που έδεσε με το θέατρο και τον τόπο της δουλειάς τους, τον οποίο αγάπησαν σαν δεύτερη πατρίδα τους.

Η διαδρομή όμως του ονείρου δεν έμελλε να σταματήσει εδώ. Είχε ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει στο άγνωστο της προσμονής του καλύτερου. Το όνομά τους που είχε στενά συνδεθεί με το άριστο μαστόρεμα της πέτρας, είχε γίνει γνωστό και πέρα από το τόπο της δουλειάς τους. Και να κάποια στιγμή η πρόκληση του χαμόγελου της τύχης, στο κάλεσμα του οποίου δεν μπόρεσαν να αντισταθούν.

Και έφυγαν προσωρινά – έτσι πίστευαν – με τις ταξιδιωτικές τους αποσκευές γεμάτες με την αποφασιστικότητα της ψυχής τους και την αισθητική της τέχνης τους για ένα ταξίδι σε μια παραθαλάσσια πόλη της μεσογειακής Γαλλίας, απ' όπου κάποτε πέρασαν και Έλληνες οικιστές. Πολύ κοντά στις Κάννες, όπου κάθε χρόνο μύστες της 7^{ης} τέχνης, εκείνης του κινηματογράφου, αμιλλώνται στη φαντασία και την αλήθεια της διαρκούς δημιουργίας της τέχνης, των όπου γης και χρόνου συμβάντων και των ανθρώπινων παθών.

Η άλλη, η Πίτσα, γεννήθηκε και μεγάλωσε όπου και οι γονείς της. Στο Ξηροκάμπι. Λένε πως ξεχώριζε για την ομορφιά και τη χάρη της. Είχε τελειώσει και το Γυμνάσιο της Σπάρτης.

Ο Πόλεμος. Η Κατοχή. Ο Εμφύλιος. Φέρθηκαν σκληρά στους ανθρώπους. Χιλιάδες οι αδικοχαμένοι. Αποκαΐδια και ερείπια ο τόπος. Παντού φόβος και ανείπωτος πόνος. Οι καρδιές των ζωντανών είχαν παγώσει. Οι άνθρωποι είχαν δειλιάσει.

Και όμως, μέσα από τις ζεστές στάχτες των συμφορών αναγεννήθηκε ο μύθος του φοίνικα της ελπίδας και της λύτρωσης στους δρόμους του ονείρου της φυγής, σε άλλους επίπεδους και φιλόξενους τόπους.

Και ξέδεσαν τα πλοία της ξενιτιάς. Και άδειασαν οι αγκαλιές. Και άγιασαν τα μοιρολόγια των αποχωρισμών. Και μίκρυναν οι μικρές πατρίδες.

Μίσηψε μαζί με τους άλλους και η Πίτσα. Άφησε πίσω τα πέτρινα δάκρυα του αποχωρισμού, πετράδια ακριβής θύμησης στους δικούς της και έφυγε και αυτή οδοιπόρος του ονείρου για άλλους τόπους μακρινούς και άγνωστους. Με τον Μάνο, σύντροφο γάμου και ζωής, βρέθηκε στο Βέλγιο και μετά στις Κάννες της Γαλλίας. Μαζί αγρύπνησαν και μαζί δημιούργησαν. Και βγήκε το όνειρο αληθινό.

Και εκεί κοντά στο γαλάζιο της θάλασσας και στο πράσινο του μεγάλου κήπου του ELENA HOTEL συναντήθηκαν οι δρόμοι της Ασημίνας και της Πίτσας. Από την ίδια αφετηρία μετανάστες και οι δυο του ίδιου ονείρου στην αναζήτηση μιας προδιαγεγραμμένης μοίρας που έμελλε, φαινομενικά σαν από τύχη, να τις ενώσει σε τούτο τον τόπο.

Και όλα άλλαξαν και για τις δυο. Η ξενιτιά έγινε πατρίδα. Και η πατρίδα έγινε αδιάκοπος λόγος ανάμνησης και αναπόλησης, που γυρνούσε πίσω το χρόνο στον ίδιο τόπο. Το Ξηροκάμπι. Και γινόταν παιδί του χωριού της η Πίτσα και ξαναγύριζε εκεί, λες και ήθελε να διαγράψει την απουσία του μακρού χρόνου. Και να αρχίσει από την αρχή. Και να μη ξαναφύγει.

Η Ασημίνα στάθηκε δίπλα στην Πίτσα. Έγινε η ανάσα της αδελφής και το χαμόγελο της φίλης. Έγινε η παρουσία της μάνας και ο φιλικός χαιρετισμός της συγχωριανής. Έγινε η πρωινή καλημέρα της γειτόνισσας και η αναγκαία καληνύχτα του πατέρα.

Και έλαμψαν οι μέρες του χρόνου αναμονής της Πίτσας. Και έπαιζαν σα μικρά παιδιά στο νου της οι παιδικές της αναμνήσεις. Τα δρομάκια των παιχνιδιών και της ξεγνοιασιάς με τις φίλες της γειτονιάς και του σχολείου. Οι συγχωρεμένοι οι γονείς. Οι συγγενείς και συγχωριανοί. Όλα ολοζώντανα. Ακόμα και τα ζώα του σπιτιού και ο σκύλος ο πιστός και το άλογο το σπαθάτο. Και πιο κει το πηγάδι του κήπου με το νερό της δροσιάς. Ο θερισμός και το αλώνισμα. Η μυρωδιά του φρεσκοψημένου ψωμιού στο φούρνο της αυλής. Η φρεσκάδα των κηπευτικών και των φρούτων η νοστιμάδα. Οι ζεστές φωτιές του χειμώνα στο τζάκι και στο άπλωμα της αποκριάς. Οι ρούγες της γειτονιάς τα βράδια του καλοκαιριού ολόγυρα στις ιστορίες των μεγαλύτερων. Ολόκληρη η παιδική ζωή της. Ολόκληρη και ολοζώντανη μπροστά της. Στα χέρια της Ασημίνας.

Χάρισμα σου, καλή μου Ασημίνα. Μου χάρισες ό,τι ωραιότερο θα μπορούσε κάποιος. Τώρα στο δειλί και στο λιόγερμα της ύπαρξής μου, μου χάρισες από την αρχή τη ζωή μου. Χάρισμά μου στο σπουδαστή γιό σου τα έξοδα των σπουδών του. Χάρισμά μου, καλή μου φίλη, του ίδιου όνειρου μια μικρή υλική ανάσα στη περιπλάνησή σου. Μόνο μια ακόμη χάρη στις πολλές. Την τελευταία και ύστατη όλων θέλω.

Όταν φύγω για κει, απ' όπου δεν υπάρχει δρόμος που να οδηγεί σε κανένα όνειρο επιστροφής από καμμιά πατρίδα σε άλλη. Όταν τα βλέφαρά μου γείρουν και κλείσουν για πάντα κουρασμένα από την αγρύπνια και την περιπλάνηση της ζωής που σημάδεψαν το διάβα μου στο όνειρο.....

Θέλω εκεί στον τόπο που γεννήθηκα. Εκεί όπου κανείς ζωντανός από τη μεγάλη κάποτε οικογένειά μου δεν υπάρχει για να περιμένει το γυρισμό μου. Θέλω εκεί στο χωριό μου, να μάθουν οι σημερινοί ότι υπήρξα. Θέλω οι καμπάνες της εκκλησιάς, όπου βαφτίστηκα και απ' όπου βγήκα νύφη, να κτυπήσουν πένθιμα. Και η είδηση να φτάσει παντού. Στο πατρικό μου το σπίτι. Στη γειτονιά μου. Σε ολόκληρο το χωριό μου. Να ακουστεί μέχρι τα χορταριασμένα μηνύματα του πατέρα και της μάνας. Και μετά ας χαθεί στα περάσματα του ανέμου και ας φτάσει μέχρι τις άκρες της ατέλειωτης λήθης.

Θέλω έτσι να γίνει. Ποιος ξέρει, ίσως κάποιου φίλου παλιού, κάποιο δάκρυ ζεστό κυλήσει και γίνει δροσιά στις στεγνωμένες θύμησες του χρόνου. Και γίνει λόγος γλυκός. Και άγιο μνημόσυνο. Και γίνει ευχή για καλό δρόμο. Ακόμη και η πιο απλή καλή λέξη και η πιο μικρή καλή ευχή που έρχεται νοερά από τον άγιο τόπο της πατρίδας, είναι ακριβό κατευόδιο γι' αυτούς που φεύγουν. Είναι χάδι μητρικής αγκαλιάς και πατρικής σιγουριάς χαμόγελο, που δυναμώνει τις αντοχές

αυτών που ταξιδεύουν στη ζωή, αλλά και γαληνεύει τις ψυχές όσων ο θάνατος έρχεται λυτρωτικός, τότε που τους εγκαταλείπει η ζωή.

Η Ασημίνα κράτησε επτασφράγιστη την υπόσχεσή της. Και όταν, χωρίς κανείς να το αντιληφθεί, ο χρόνος στάθηκε για λίγο το απόγιομα, λίγο πριν από την ώρα δύσης του ηλίου στις 25 Μάη 2010, ήταν από τον ερχομό της είδησης. Τότε οι καμπάνες της Αγίας Τριάδος ήχησαν πένθιμα. Και όλοι για λίγο στάθηκαν ακίνητοι και αφουγκράστηκαν. Και όλα τα δάκτυλα έδειχναν σιωπή.

Έτσι πάντα γίνεται σε τέτοιες ώρες. Είναι, που ο θάνατος έρχεται, χωρίς να φαίνεται. Μόνο το φευγάτο πέρασμά του ακούγεται και μετά χάνεται κι αυτό, χωρίς κανείς να θέλει να μάθει πού πάει. Έρχεται απρόσμενος με τους πένθιμους ήχους της καμπάνας και μετά φεύγει με τον άνεμο άφαντος γι' αλλού. Και μόνο μετά, μέσα από το βουβό απόηχο των πένθιμων ήχων, ακούγεται ψιθυριστά από τον ένα στον άλλο, το ποιος ή ποια αυτή τη φορά έφυγε για το τελευταίο ταξίδι.

Έτσι και τότε έγινε. Και μαθεύτηκε από γνωστούς και άγνωστους πως η Πίτσα υπήρξε. Ήταν η ευλογημένη ώρα της ολοκλήρωσης και του τέλους μιας μυστικής συμφωνίας των δυο γυναικών, που είχε γίνει από πριν με όλους τους ανθρώπινους τύπους χαραγμένους στα βάθη της ψυχής τους.

Και εκπληρώθηκε η τελευταία επιθυμία της μιας από την τήρηση της υπόσχεσης της άλλης. Και λυτρώθηκαν και οι δυο. Και έγινε έτσι, όπως χαιρέται η ψυχή, όταν δυο χέρια απλώνονται και η μια παλάμη του ενός σφίγγει την παλάμη του άλλου, σε αμοιβαία επιβράβευση και ηθική ικανοποίηση για την πιστή τήρηση των συμφωνηθέντων.

Όλες οι μικρές ιστορίες των ανθρώπων και του χρόνου, άλλοτε μοιάζουν περισσότερο φανταστικές και άλλοτε περισσότερο πραγματικές. Όταν είναι και τα δυο μαζί, τότε ίσως να γίνονται και περισσότερο αληθινές. Αυτή η μικρή ιστορία είναι και τα δυο μαζί και δίκαια μοιρασμένη στις δυο ταξιδευτριες του ονείρου. Η μια υπήρξε. Η άλλη ηξακολουθεί να υπάρχει. Και συνεχίζει να οδοιπορεί οδοιπόρος του ατέλειωτου ονείρου, όπως από παλιά αδιάκοπα γινόταν από άλλους ταξιδευτές και όπως μέχρι σήμερα, και μάλιστα περισσότερο από ποτέ άλλοτε, συνεχίζει να γίνεται. Ας είναι πάντα τυχερή και ας έχει καλό κατευόδιο το όνειρό της.

Ηλία Γ. Αποστολάκου

Ο πύργος της Αφρόδως στο Παλιοχώρι

Ο πύργος της Αφρόδως βρίσκεται στη βόρεια άκρη του χωριού προς τα σταρογιανναίικα σπίτια. Ονομάστηκε έτσι γιατί βρισκόταν μάλλον στην ιδιοκτησία κάποιας Αφροδίτης. Σήμερα βρίσκεται σε κτήμα ιδιοκτησίας του Δημητρίου Ρουσάκου. Σώζονται πια μόνο λίγα τοιχεία του. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας εκεί υπήρχε τζαμί. Γι' αυτό η περιοχή γύρω απ' αυτόν λέγεται «Καραμαλή». Μετά την απελευθέρωση δίπλα από το τζαμί λειτούργησε το σχολείο του χωριού.

Τις πληροφορίες για τον πύργο της Αφρόδως μού έδωσε η υπέργηρη συγχωριανή μου Κατερίνη Αποστολάκου του Ηλία, χήρα Λεωνίδα Σταρόγιαννη.

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη
Παιδικό θέατρο και χορός

Τα παιδιά του δημοτικού σχολείου του δήμου Φάριδος συμμετείχαν και φέτος σε δραστηριότητες χορού και θεάτρου. Τις δραστηριότητες αυτές τις διοργάνωσε και συνεχίζει να τις υποστηρίζει και εκτελεί ο σύλλογος γονέων δημοτικού σχολείου Ξηροκαμπίου.

Το χορευτικό τμήμα λειτουργεί τέσσερα χρόνια. Φέτος χόρευαν παραδοσιακούς χορούς εξήντα παιδιά χωρισμένα σε τέσσερα τμήματα. Το χορευτικό τμήμα έκλεισε τις δραστηριότητές του με μια ωραία εκδήλωση που πραγματοποίησε την Παρασκευή 25 Ιουνίου στο προαύλιο της Αγίας Τριάδος στο Ξηροκάμπι. Δασκάλα ήταν και φέτος η γυμνάστρια κυρία Βασιλική Βορβή, συνεπέστατη, με σοβαρότητα και απέραντη αγάπη για τα παιδιά, η οποία με απλές και ευχάριστες δημιουργικές διαδικασίες κάνει τα παιδιά μας φορείς της ελληνικής παράδοσης.

Το θεατρικό τμήμα λειτουργεί δυο χρόνια. Φέτος συμμετείχαν τριάντα παιδιά, χωρισμένα σε δύο τμήματα. Όλη τη διάρκεια του έτους τα παιδιά διδάσκονται, διασκεδάζουν, ωφελούνται μέσα από το θεατρικό παιχνίδι. Την Παρασκευή 2 Ιουλίου παρουσίασαν την παράστασή τους στο Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου. Μια βραδιά Σαίξπηρ με ηθοποιούς τα παιδιά μας. Δασκάλα στη θεατρική ομάδα φέτος ήταν η εκπαιδευτικός Αικατερίνη Ζαχαράκη. Έδωσε τη ψυχή της και την αγάπη της στα παιδιά μας και αυτό της το αναγνωρίζουμε και την ευχαριστούμε.

Ιωάννη Π. Κονίδη
Το λάστιχο (η σφενδόνα)

Μια αλλόκοτη μουσική κυμβάλων αντήχησε ξαφνικά στο καλοκαιρινό μεσημεριανό. Τα τζιτζίκια διέκοψαν τη συναυλία τους απορημένα και τα σπουργίτια πέταξαν τρομαγμένα πάνω απ' τη μουριά. Δυο γουρουνοτενεκέδες κρεμασμένοι στη μουριά αιωρούνταν, αλύπητα χτυπημένοι απ' τις σφενδόνες μας, και πάλλονταν οι λαμαρίνες τους διαμαρτυρόμενες με χίλιους δυο διαφορετικούς ήχους. Η γιαγιά μου, η γρια-Λιού συνήθιζε να τους κρεμάει εκεί, κάτω απ' τη μουριά, καμιά δεκαριά μέτρα μακριά απ' το σπίτι, ρίχνοντας μέσα τ' αποφάγια μας ώσπου να γίνουν τροφή για το γουρούνι μας που με μεγάλη φροντίδα το μεγαλώναμε.

Με φωνές, χαχανιτά, επιφωνήματα θαυμασμού ή αποδοκimasίας για κάθε πετυχημένη ή αποτυχημένη βολή, πέντε-έξι παιδόπουλα κρυμμένα στις γωνιές του σπιτιού, τους είχαμε βάλει σημάδι και γινόταν μεγάλο πανηγύρι. Και η γιαγιά μου, αγγουροξυπνημένη απ' το μεσημεριανό ύπνο, πεταγόταν αναμαλλιασμένη, άρπαζε

μια μεγάλη μουρόβεργα και με απειλές και κατάρες (τουρκόπουλα, θα σας σκοτώσω που να μη σας εύρει το πρωί, μεταμορφωμένοι σατανάδες, διαβολόπαιδα) και άλλα παρόμοια μας κυνηγούσε μέχρι την ακροποταμιά. Μα πριν πέσει πάλι στο κρεβάτι το πανηγύρι ξανάρχιζε. Έτσι περνούσαμε τα καλοκαιρινά μας μεσημεριανά, μια και δε μας κολλούσε ύπνος, αν δε ψαρεύαμε, κολυμπούσαμε ή κυνηγούσαμε πουλιά που ήταν άφθονα στις συκιές και τα κλήματα στις όχθες του Ευρώτα που μεγαλώναμε.

Τις σφενδόνες τις φτιάχναμε μόνοι μας, όταν τελείωναν τα σχολικά μαθήματα και άρχιζαν οι καλοκαιρινές διακοπές. Το λάστιχο το αγοράζαμε απ' το κατάστημα του Μήτσου του Κοκκορού στο Ξηροκάμπι και τυχερός όποιος είχε τα ελάχιστα χρήματα, γιατί συνήθως δεν τα είχαμε. Τη φόλα που συγκρατούσε το πέτρινο βόλι και ήταν από δέρμα την κόβαμε από παλιά παπούτσια, τη διχάλα ή ρόκα τη φτιάχναμε από ξύλο αγριελιάς με μεγάλη τέχνη και την κεντούσαμε με κοφτερά σουγιαδάκια, όπως οι τσοπάνηδες τις κλίτσες τους. Γινόταν και διαγωνισμός μεταξύ μας για το ποιος είχε την ομορφότερη σφενδόνα. Αφού η κατασκευή ολοκληρωνόταν την κρεμάγαμε επιδειχτικά στην κωλότσεπη ή την περνάγαμε στο λαιμό μας, δίκην κολιέ και το κυνήγι άρχιζε. Τα βόλια, μικρές πέτρες σε σχήμα και μέγεθος κουφέτου, τα βρίσκαμε άφθονα στην ακροποταμιά. Και γεμίζαμε τις τσέπες μας.

Κυνηγούσαμε ό,τι πέταγε, έτρεχε, κρεμόταν ή τέλος πάντων αποτελούσε σκοπευτική πρόκληση. Πουλιά, τζιτζίκια, σαύρες, βατράχια, γάτες, σκυλιά, κοτόπουλα, δικά μας και ξένα, δεν γλίτωναν προκειμένου να επιβεβαιώσουμε τις σκοπευτικές μας ικανότητες. Είχαμε μάλιστα φτάσει σε τέτοια επίπεδα που μπορούσαμε να ριζούμε ένα σταφύλι που κρεμόταν στο ψηλότερο κλαδί χτυπώντας το σταμπί χωρίς να χαλάσουμε τον καρπό του.

Σήμερα, παππούς πια, μπορώ να θυμηθώ και να εξομολογηθώ πολλά απ' τα παιδικά μου αμαρτήματα. Εγώ, μάρμπα, έσπασα το τζάμι στο παράθυρο που κοιμόσουν εκείνο το καυτό καλοκαιριανό μεσημέρι και το απέδωσες στην υπερβολική ζέστη. Εγώ, θεία, έσπασα το σταμνάκι στην άκρη του χαγιατιού σου και τα 'βαλες με την απρόσεκτη γατούλα σου. Εμείς, γιαγια-Λιού, σκοτώσαμε το κοτοπουλάκι σου που το μεγάλωνες μέσα στο σπίτι και καταριόσουν την κυρα-Μάρω που στο έφαγε μεσημεριάτικα η πονήρω. Εγώ... εγώ... εγώ...

Γι' αυτό μη μαλώνεις τη Βασούλα, παππού Γιάννη, αν σπάζει τα σερβίτσια της γιαγιάς, έτσι για πλάκα. «Θυμήσου τα δικά σου και συγχώρα τα παιδιά σου» και τα εγγόνια σου, παππού.

Η Βασούλα με την σφενδόνα της

Δημητρίου Γ. Πρέβα
Ιστορίες μιας άλλης εποχής

Καπάτσο λέγαμε τον Παναγιώτη Σταυράκο. Ήταν θυμόσοφος και άνθρωπος που διέκρινε το δίκαιο από το ωφέλιμο και το καλό από το συμφέρον. Όταν τον ρωτούσαν σχετικά, δεν δίσταζε να λέει ότι η αλήθεια είναι καλύτερη από το ψέμα, αλλά την αξία και την τιμή και του ενός και του άλλου καθορίζουν η ωφέλεια και η ανάγκη που μπορούν να προσφέρουν στον καθένα. Τα παλιά χρόνια που δεν υπήρχε τηλεόραση σε κάθε γειτονιά υπήρχαν άνθρωποι που έλεγαν καλαμπούρια και διασκέδαζαν τον κόσμο. Στην Παλιοπαναγιά υπήρχαν ο Γιώργης Φωτάκος, ο Στράτης Πρέβας, ο Γιώργης Σταυράκος ή Καπάτσος και άλλοι. Τον λέγανε Καπάτσο γιατί διηγόταν με πειστικότητα ψέματα με ουρά. Οι Παλιοπαναγίτες έλεγαν: ρε τον μπαγάσα, λες να λέει και αλήθειες; Ο Καπάτσος έβαζε κηπευτικά και τα πήγαινε στο παζάρι στο Ξηροκάμπι. Είπε μια μέρα στη γειτονιά: παιδιά, ακούστε να σας πω τι έπαθα. Φορτώνω το γαίδαρο αγγούρια. Τα πήγα στο παζάρι και έγιναν ανάρπαστα. Γυρίζοντας στο σπίτι αμπολάω το γαίδαρο στο μαντρογουρισμένο να φάει χόρτα φορτωμένο με τα πολιτάρια. Μόλις τυλώθηκε πάει και χώνεται στις μπάμιες και έκανα τρεις μέρες να τον βρω. Ο πατέρας μου δώδεκα χρονών παιδί του έκλεβε πορτοκάλια και μανταρίνια, σπάνιο είδος την εποχή εκείνη. Είπε στη μάνα του: ξαδέρφη, μάζεψε το γιο σου, γιατί το φονικό του είναι σαν μια μεγάλη μπράσκα!

Ο Γιώργης Σταυράκος, ξάδερφος του Καπάτσου, είχε έρθει από την Αμερική και είχε φέρει μια δοντάγρα για την εξαγωγή δοντιών. Έβαζε και αυτός κηπευτικά και πούλαγε στο χωριό μας. Ο Αναγνώστης Διαμαντάκος, πρόεδρος του χωριού, κάποτε ένωσε πόνο στα δόντια και πήγε στο σπίτι του Γιώργη. Φώναξε, βγήκε ο Γιώργης, τον καλοδέχτηκε και προθυμοποιήθηκε να του δώσει καφέ. Ο Αναγνώστης απάντησε ότι δεν μπορεί να πάρει καφέ, γιατί ένα του δόντι πονάει πολύ. Ήρθα στο σπίτι σου, του λέει, γιατί μου είπαν ότι έχεις φέρει μηχανήμα από την Αμερική και ήρθα να μου το βγάλεις. Ο Γιώργης φώναξε τη γυναίκα του να του φέρει την τριχιά. Τι θα την κάνεις την τριχιά, Γιώργη, του είπε. Να σε δέσω, πρόεδρε, στη μουργιά, για να σου βγάλω το δόντι. Από τον πόνο τον πολύ τι να κάνει, δέχτηκε. Τον έδεσε λοιπόν στη μουριά και του είπε να ανοίξει το στόμα του, για να του βγάλει το δόντι. Αλλά αντί να βγάλει το σάπιο δόντι, του έβγαλε ένα γερό. Κουνήθηκε η μουριά από τον πόνο του προέδρου. Έφυγε ο πρόεδρος και μετά από λίγες ημέρες είπε στον Σταυράκο: αντί να μου βγάλεις το σάπιο, μου έβγαλες ένα γερό. Και ο Γιώργης του απάντησε αστειολογώντας: σου έβγαλα αυτό που μου έτρωγε τις μπάμιες, όταν πήγαινε να τις πουλήσει στο χωριό... Αυτά λέγονταν μεταξύ αστείου και σοβαρού την εποχή εκείνη.

Παναγιώτη Κ. Κούρταλη
Το τραγούδι τ' Αγιωργιού
δια στόματος Μαριγώς Ν. Δημητρακοπούλου (1902-1997)

Το δημοτικό τραγούδι που ακολουθεί αποτελεί δείγμα πίστης, σεβασμού και αγάπης των παλαιών ανθρώπων του τόπου μας στο μεγαλομάρτυρα και τροπαιοφόρο Άγιο Γεώργιο.

Αναφέρεται στη γνωστή μας από το βίο του Αγίου εξόντωση του δράκου και σύμφωνα με τα λεγόμενα της γιαγιάς μου Μαριγώς Ν. Δημητρακοπούλου (1902-1997) τραγουδιόταν από τις παλιές Ξηροκαμπίτισσες κάθε χρόνο ανήμερα της εορτής του Αγίου.

Η ίδια μου το τραγούδησε, όπως το είχε μάθει από τη μητέρα της Σταυρούλα Ορφανάκου, το γένος Μεροπούλη, κι εγώ, νεαρός μαθητής του Λυκείου τότε, το κατέγραψα σ' ένα μικρό σχολικό τετράδιο, τον Απρίλιο του 1987.

Θεριό έπεσε στα μέρη μας, σ' ένα βαθύ πηγάδι
κι ανθρώπους το τάιζανε κάθε πρωί και βράδυ.
Μια μέρα που δε τού 'δωσαν άνθρωπο να δειπνήσει¹
στάλα νερό δεν άφησε τον τόπο να ποτίσει.
Να ρίξουμε είπαν οι παλιοί τον κλήρο κι όποιου πέσει
να φέρει το παιδάκι του στο δράκοντα πεσκέσι².
Κι ο κλήρος έπεσε βαρύς σε μια βασιλοπούλα,
όπου την είχε ο βασιλιάς μία και μοναχούλα.
Του βασιλιά σαν το 'πανε πολύ του κακοφάνη³
και εις τους υπηκόους του φωνή μεγάλη βάνει:⁴
-Πάρτε μου το βασίλειο κι άστε⁵ το παιδί μου,
αλλιώς σκοτώστε κι εμέ, δε θέλω τη ζωή μου.
Μα κείνοι τ' απαντήσανε κοφτά και μετρημένα
-Η δίνεις την κορούλα σου ή παίρνουμε κι εσένα.
Ο βασιλιάς εδείλιασε στο άκουσμα αυτό
και τη μονάκριβη έδωσε να πάνε στο θεριό.
Στο δρόμο που πηγαίνανε τα όρη όλα κοιτούσαν
και τα πουλάκια στις φωλιές πικρά εκελαηδούσαν.
Πολύς λαός, αμέτρητος πιάνει την κορασίδα⁶
στα χείλια μες του πηγαδιού τη δένει μ' αλυσίδα.
Ο Αγιώργης όταν το' μαθε πολύ του κακοφάνη

¹ να κατασπαράξει, να καταβροχθίσει

² δώρο, χάρισμα

³ του κακοφάνηκε

⁴ βάζει

⁵ αφήστε

⁶ τη νεαρή κοπέλα

τον άσπρο του⁷ καβάλησε και στο πηγάδι φτάνει.
 Ως ξένος και αγνώριστος την κόρη χαιρετάει
 κι εκείνη τ' αποκρίνεται κι εκείνος απαντάει.
 -Φέγα⁸ από δω, στρατιώτη μου, να μη σε φάει κι εσένα
 τούτο το άγριο θεριό που θε⁹ να φάει εμένα.
 -Έχε κουράγιο, κόρη μου, λιγάκι ν' ανασάνω¹⁰
 και θα βαρέσω¹¹ το θεριό όταν θα' ρθει απάνω.
 Και το θεριό ανέβηκε κι όλα τα όρη τρίζει
 κι η κόρη από το φόβο της αρχίζει να δακρύζει.
 Ο Αγιώργης εσηκώθηκε σαν παραλογισμένος
 και το σπαθί του τράβηξε πως¹² ήταν μαθημένος.
 Γυρίζει ανατολικά και κάνει το σταυρό του
 και ρίχνει το κοντάρι του να κόψει το λαιμό του.
 Κι η κονταριά που του 'ριξε το πήρε¹³ μες το στόμα
 και παρεκεί¹⁴ το ξάπλωσε χάμου¹⁵ στις γης το χώμα.
 -Χάιντε¹⁶ κοπέλα στο καλό και σύρε¹⁷ στους γονείς σου
 και πες τους πως σου χάρισα σήμερα τη ζωή σου.
 -Πες μου κι εσύ, στρατιώτη μου, ποιο είναι τ' όνομά σου
 και θα σου δώσω χάρισμα να' ναι της αρεσκείας σου.
 -Στρατιώτης Γιώργης λέγουμαι απ' την Καππαδοκία
 και πέσε¹⁸ του πατέρα σου να χτίσει η εκκλησία,
 να βάλει εικονίσματα, Χριστό και Παναγία,
 κι ένα ζωγράφο ξακουστό μ' όλη τη μαεστρία¹⁹
 στα δεξιά της εκκλησιάς να φιάξει²⁰ καβαλάρη,
 αρματωμένο με σπαθί και με χρυσό κοντάρι.

⁷ το λευκό άλογό του

⁸ Φύγε

⁹ θέλει

¹⁰ να πάρω ανάσα, ν' αναπνεύσω (κυριολεκτικά), να ξαποστάσω, να ξεκουραστώ (μεταφορικά).

¹¹ θα χτυπήσω.

¹² όπως

¹³ το βρήκε, το έπληξε

¹⁴ παρεκεί (και παρέκει)=εκεί δίπλα

¹⁵ κάτω

¹⁶ Άιντε

¹⁷ πήγαινε

¹⁸ πες, ζήτη

¹⁹ τη δεξιοτεχνία

²⁰ να φτιάξει, να ζωγραφίσει

Δημητρίου Α. Σολωμού
Ένας άνθρωπος για τους άλλους

Με το Νίκο τον Ξανθάκο κάναμε παρέα από τη δεκαετία του '30. Του άρεσε να ασχολείται με τις αγροτικές δουλειές. Πριν ήταν ένας πολύ έμπειρος έμπορος. Στα αγροτικά θέματα είχε σημαντικές γνώσεις διότι διάβαζε βιβλία και περιοδικά. Τις γνώσεις του αυτές ήθελε να τις μεταδώσει και στους άλλους. Μου άρεσε να τον ακούω να μιλάει για αγροτικά θέματα. Είχα διδαχθεί πολλά απ' αυτόν για τα αγροτικά και για διάφορα κοινωνικά θέματα. Πολλοί τον συμβουλευόνταν πάνω σ' αυτά.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής πήρε ενεργό μέρος στο ΕΑΜ και ανέλαβε υπεύθυνα την ΕΤΑ (Επιμελητεία Τροφοδοσίας Ανταρτών). Είχε και βοηθούς μαζί του. Με τον καλύτερο τρόπο έπειθε τον κόσμο να προσφέρει ό,τι είχε ευχαρίστηση ο καθένας. Αυτή ήταν η δουλειά του, αποκλειστικά η ΕΤΑ.

Θυμάμαι ένα περιστατικό, τότε που ο Ν. Ξανθάκος έσωσε το αντάρτικο από ασιτία. Ένα τάγμα ανταρτών έδρευε στην Άρνα και το συντηρούσαν η Άρνα και τα γύρω χωριά. Προσέφερε γίδια και ζώα και ό,τι άλλο μπορούσε ο καθένας, αλλά έφτασαν μέρες που δεν υπήρχε ψωμί. Δεν είχαν προλάβει το θερισμό και είχαν σωθεί τα πάντα από στάρια. Ήταν μήνας Ιούνιος του 1944. Τότε σκέφτηκε ο Νίκος και πήγε στον Καράσπαη και την Κυδωνιά, όπου γίνονται πρώιμα τα σιτηρά και είχαν γίνει τα κριθάρια. Βρήκε όλους όσους είχαν θερίσει και τους είπε: *«Παιδιά, το αντάρτικο δεν έχει ψωμί και ό,τι νομίζετε προσφέρετε για να το σώσουμε»*. Όλοι είπαν να δώσουνε από ένα ντενεκέ κριθάρι.

Η ομάδα η δική μου έδρευε στην Πολοβίτσα. Δεν έχασε καιρό και μου έστειλε σημείωμα με σύνδεσμο που έγραφε: *«Συναγωνιστή Μήτσο, τα κριθάρια θεριστήκανε και αλωνίζουνε. Όλοι οι παραγωγοί προσφερθήκανε να προσφέρουνε. Στείλε μου ανθρώπους με μουλάρια και να έχουνε και σακιά μαζί τους»*. Στην Πολοβίτσα δεν είχαν μουλάρια. Γι' αυτό έστειλα σύνδεσμο στην Κουμουστά, που ήξερα ότι είχαν όλα τα σπίτια μουλάρια. Έγραψα στον υπεύθυνο της Κουμουστάς: *«Η ΕΤΑ αύριο θα έχει συγκεντρώσει στην Κυδωνιά από προσφορές κριθάρι για το αντάρτικο στην Άρνα. Φρόντισε να στείλεις όσους έχουνε ευχέρεια με το μουλάρι τους και να έχουνε και σακιά μαζί τους. Εκεί θα βρουν τον υπεύθυνο της ΕΤΑ Ν. Ξανθάκο, ο οποίος θα τους δώσει οδηγίες. Να περάσουν από δω από την Πολοβίτσα για μεγαλύτερη ασφάλεια και θα τους συνοδεύσουμε μέχρι που να περάσουν τη δημοσιά»*.

Έστειλε οκτώ ανθρώπους με μουλάρια. Φτάσανε στον προορισμό τους, φορτώσανε και ολονυχτίς για την Άρνα. Εκεί ειδοποιημένος ο μύλος περίμενε πότε θα φθάσουν. Δεν είχε ξημερώσει που βγήκε το πρώτο αλεύρι, κριθαρένιο. Και οι γυναίκες σε επιφυλακή ζυμώνανε.

Τέτοιες ενέργειες έκανε ο Νίκος Ξανθάκος καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής, ανάλογα πώς ήταν η κατάσταση. Με λίγα λόγια είχε δώσει ολόκληρο τον εαυτό του στην Οργάνωση. Γύριζε πάντα άοπλος λόγω του πόστου που είχε

αναλάβει για να μην νομίζουν ότι κάνει εκβιασμούς για τη συλλογή τροφίμων.
Ήταν πολύ συμπαθής και από τον κόσμο που ήταν εκτός ΕΑΜ.

Μαρίας Παπαστράτη –Πουλακάκου

Πονεμένα Χρόνια

Ξεριζωμένη ευρίσκομαι, σε ξένους τόπους τρέχω,
κανένας δεν με πόνεσε ούτε πατρίδα έχω.
Πολλές φορές επόνεσε η φτωχική καρδιά μου
για όσα εγκατέλειψα στην πατρική γωνιά μου.
Η μάνα που με γέννησε ήταν ορφανή 5
κι έζησε παράλυτη όλη της τη ζωή.
Τα όνειρα που είχενά σαν ήμουνα παιδί
έγιναν ερείπια όλη μου τη ζωή.
Ετραυματίστηκα πολύ στην παιδική ζωή μου
κι έγιν' αναπάντεχη η απογοήτευσή μου. 10
Εις τα σχολεία πήγαινα, δεν ήμουν εφύια,
ήμουν όμως άριστη έκθεση κι ιστορία.
Η δυστυχία ήτανε μεγάλη και σκληρή
κι όλοι μας πεινάσαμε, δεν είχαμε ψωμί.
Ο Εμφύλιος Πόλεμος ήταν μια καταστροφή 15
κι οι Έλληνες χωριστήκανε και γίναμε εχθροί.
Εξενιτεύτηκα κι εγώ, όπως κι άλλοι πολλοί,
γιατί όλοι αγανακτήσαμε από την Κατοχή.
Στον Καναδά που έζησα επέρασα καλά
και γίναμε αδέρφια με της θείας τα παιδιά. 20
Το σπίτι όπου έμεινα ήταν σωστό παλάτι,
είχε μεγάλη αρχοντιά και μ' έδωσε αγάπη.
Ήρθα εδώ επισκέπτρια εις την Αμερική
κι η ζωή μου ήτανε αγχώδης και πικρή.
Τη γλώσσα δεν την ήξευρα, εργάστηκα σκληρά 25
γιατί ήμουν επισκέπτρια χωρίς ελευθεριά.
Η ξενιτιά έχ' ερημιά, έχει μεγάλη πίκρα
κι όποιος δεν τη δοκίμασε δεν ξεύρει την αλήθεια.
Η τύχη με βοήθησε, μου έδωσε χαρά,
μου χάρισ' ένα σύντροφο και κάναμε παιδιά. 30
Η οικογένεια είναι μεγάλη ευτυχία
κι ευχαριστώ το Θεό για την ευεργεσία.
Η χώρα αυτή είν' εργατική και προοδευτική
κι εύχομαι εις όλους σας αγάπη και ζωή.

“ΚΑΛΕΣΜΑ ΣΤΟΝ ΤΑΪΓΕΤΟ”

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2010

Ξηροκάμπι Λακωνίας

ΧΟΡΗΓΟΙ : ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ OFFSET-DIGITAL ΑΝΤΩΝΑΡΑΚΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ , ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ - ΣΙΔΗΡΟΥ, ΜΕΖΕΔΟ-ΠΩΛΕΙΟ «ΤΟ ΑΓΝΑΝΤΙΟ», ΦΡΑΓΚΗΣ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗΣ «ΣΧΟΛΗ ΟΔΗΓΩΝ»

Ξενώνες: ΤΑΛΕΤΟΝ, ΦΑΡΙΣ, ΙΛΑΕΙΡΑ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: ΠΟΛΙΤΕΙΑ FM, ΜΕΤΡΟΝΟΜΟΣ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ, ΛΑΚΩΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΛΑΚΩΝΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Οι καλοκαιρινές εκδηλώσεις του 2010 , για 2η χρονιά είναι αφιερωμένες στην ιδέα του «Εθελοντισμού» και στηρίζονται στην εθελοντική προσπάθεια και συμμετοχή των μελών και φίλων , καλλιτεχνών και μη . Ευχαριστούμε όλους όσους βοηθούν σε αυτή την προσπάθεια, την Δημόσια Βιβλιοθήκη Σπάρτης και ιδιαίτερα τους καλλιτέχνες που συμμετέχουν αφιλοκερδώς .

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

9 Ιουλίου

20.00: Εγκαίνια Πολιτιστικής αίθουσας στο Τ.Δ.Παλαιοπαναγιάς. Διοργάνωση Δήμος Φάριδος. Συμμετοχή λαϊκής ορχήστρας και χορευτικών συγκροτημάτων.

Είσοδος ελεύθερη

16 Ιουλίου

21.30: Συναυλία ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΡΟΥΛΗ

Έχοντας στο συρτάρι του καινούργια τραγούδια και ετοιμαζοντας τον δεύτερο προσωπικό του δίσκο που σύντομα θα κυκλοφορήσει, ο Γιάννης Χαρούλης κάνει τη δική του πρόταση, διασκευάζοντας από την αρχή τα τραγούδια της προσωπικής του δισκογραφίας αλλά και όσα αγάπησε, θα κάνει μια παράσταση όπου συναντιούνται ο «ηλεκτρισμός» με το λαούτο, τα παλιά με τα καινούργια και εμείς με εκείνον. Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου –Δήμος Φάριδος
Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 15€

23 Ιουλίου

21.00 : Θεατρική παράσταση από τα παιδιά του τμήματος θεατρικής αγωγής του Συλλόγου Γονέων Δημοτικού Σχολείου Ξηροκαμπίου Διοργάνωση «Σύλλογος γονέων Δημοτικού Σχολείου Ξηροκαμπίου» - Δήμος Φάριδος.

Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 5 €

24 Ιουλίου

21.00: Συναυλία από τα ΧΑΛΚΙΝΑ ΔΡΑΜΑΣ «PRIMA VISTA» με την συμμετοχή των χορευτικών συγκροτημάτων .

Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου-Δήμος Φάριδος Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 5 €

26 Ιουλίου

21.00: “Βραδιά έντεχνου τραγουδιού – αφιέρωμα στον Απόστολο Καλδάρα” ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΕΝΤΕΧΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ «ΕΜΜΕΛΟΝ» Διοργάνωση Δήμος Φάριδος Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου.

Είσοδος ελεύθερη

27 Ιουλίου

21.00: Ο θίασος «Αδέσποτες Σκύλες» & Τοπική Σαλάτα Μουσικοθεατρικοχορευτική παράσταση από ντόπιους ερασιτέχνες και φίλους επαγγελματίες. Λίγο θέατρο, πολύ μουσική, λίγο πανηγύρι, λίγο προβληματισμό, γέλιο, καμπαρέ... Λίγο απ' όλα. Μια ντόπια σαλάτα με δικά μας οικολογικά προϊόντα. ΣΕΦ : Αδέσποτες Σκύλες και ντόπια κουτάβια.

Αφιέρωμα στο ακορντεόν από το μουσικό σχήμα «Αέρινες νότες»

Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου- Δήμος Φάριδος

Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 5 €

28 Ιουλίου

21.30 : Δίπλα στο Ποτάμι : TZAZ βραδιά από τους «MIYAGI'S DREAM», ένα σχήμα που βασίζεται καθοριστικά στις αυτοσχεδιαστικές ορέξεις των μελών του. Από την αρχική μορφή τους (πίانو, φωνές, κρουστά) μέχρι την τωρινή σύνθεσή τους δε διστάζουν να πειραματίζονται σε κάθε ζωντανή εμφάνιση, δημιουργώντας πάντοτε ένα διαφορετικό αποτέλεσμα. Στο ρεπερτόριό τους επιχειρούν κυρίως τη διασκευή jazz standard κομματιών, δίνοντας πολλές φορές μια rock και indie διάθεση. Κώστας Γιαξόγλου πιάνο, Κωνσταντίνος Κόκκινος φωνή, κρουστά, Δημήτρης Τάσσινας φωνή, κρουστά, Χρυσόστομος Μπουκάλης κόντραμπάσο Θάνος Χατζηαναγνώστου τύμπανα Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος

Ξηροκαμπίου-Δήμος Φάριδος
Χώρος στο ποτάμι στο δρόμο προς Καμίνια

Είσοδος 5 €

29 Ιουλίου

21.30: ARriBA κι όμως κινείται

όταν η σκόνη γίνεται χρυσόσκονη, συνεργασία χορευτών και καλλιτεχνών του τσίρκου μια ταπεινή παράσταση για τους μικρούς θριάμβους ARriBA\ισπαν.πάνω, ψηλά. χρησιμοποιείται εμπνευστικά, παρηγορητικά. θα δεις, στο τέλος, όλα θα πάνε καλά, Οι άνθρωποι μένουν στον αέρα αλλά και πέφτουν .όμως μετά την πτώση, το μόνο που απομένει είναι μια ολοκαίνουρια πτήση ή έστω άνοδος ή τουλάχιστον επαναφορά

Κίνηση \Μουσική κι όμως κινείται Ερμηνεία Camilo Bentancor, Λινάρδου Αντιγόνη, Ερμής Μαλκότσης , Χριστίνα Σουγιουλτζή .Τεχνικός επί σκηνής Alvaro Ramirez Φώς Βασίλης Καψούρος Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου- Δήμος Φάριδος
Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 5 €

31 Ιουλίου

08.00 : Πεζοπορία στο φαράγγι Ανακόλου (συνοδός Φραγκής Πανάγος)

1 Αυγούστου

9.30: Συναυλία ΟΡΦΕΑ ΠΕΡΙΔΗ –ΜΑΝΩΛΗ ΡΑΣΟΥΛΗ Μαζί τους η Μαρία Παπαλεοντίου

Για πρώτη φορά μαζί στη σκηνή δύο μεγάλοι δημιουργοί. Μία συνάντηση που προκαλεί, μαγεύει και ενθουσιάζει. Σε ένα πρόγραμμα μεγάλων επιτυχιών από τα 50 χρόνια στη δισκογραφία του Μανώλη Ρασούλη και του Ορφέα Περίδη. (“Τα δήθεν”, “Τα τραγούδια της Χαρούλας”, “Οι κυβερνήσεις πέφτουνε μα η αγάπη μένει”, “Παίξε Χρήστο επειγόντως”, “Πότε Βούδας, πότε Κούδας”, “Φωτοβολίδα”, “Αχ να σε δω”, “Ζηλεύει η νύχτα”, “Ο Ρομπέν των καμένων δασών”, “Κάτι μου κρύβεις”).Παίζουν οι: Φραγκούς Τάκης: μπάσο, ενορχηστρώσεις, επιμέλεια ορχήστρας.Παπαστάθης Θεωρήης: τύμπανα – Πρόιος Χρήστος: πλήκτρα - Βασιλάκης Γιώργος: μπουζούκι, μπαγλαμά, ούτι, λάφτα - Ιακώβου Αλέξανδρος: βιολί - Παπαλάμπρου Δημήτρης: κιθάρες. Ηχοληψία: Σάκης Γκίκας. Διοργάνωση Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου-Δήμος Φάριδος
Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος 17 €

4 Αυγούστου

09.00: Συναυλία με το συγκρότημα «ΠΑΛΙΠΡΟΙΑ» στην Πλατεία Παλαιοπαναγιάς.
Διοργάνωση Ο.Ν.Α.Π. Δήμου Φάριδος

13 Αυγούστου

09.00: «ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΑΣ ΤΣΙΡΚΟ» του Ιάκωβου Καμπανέλη από το Θεατρικό εργαστήρι Γυμνασίου-Λυκείου Μολάων ΚΕΠΑΛ.

Διοργάνωση ΟΝΑΠ Δήμου Φάριδος
Αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου

Είσοδος ελεύθερη

20 Αυγούστου

09.00: Λαϊκό Παραδοσιακό Γλέντι με Παναγιώτη Λάλεζα και Α. Αρκαδόπουλο.
Πλατεία Ξηροκαμπίου

Διοργάνωση ΟΝΑΠ Δήμου Φάριδος

24-25-26 Σεπτεμβρίου

Συνέδριο σε συνεργασία με την Εταιρία Λακωνικών Σπουδών
Πνευματικό Κέντρο Ξηροκαμπίου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

24 Ιουλίου - 1 Αυγούστου

Στο χώρο του Γυμνασίου Ξηροκαμπίου θα υπάρχουν εκθέσεις φωτογραφίας ,
κατασκευών, βιβλιοπωλείο, περίπτερο της ΕΚΠΑΖ.

Σάββατο-Κυριακή : 10.00 – 13.00 και 17.00 – 21.00

Καθημερινές από 17.00-21.00

24-25-26 Ιουλίου

Σεμινάρια: βιωματικές δραστηριότητες και παράσταση караγκιόζη από τα παιδιά,
Διοργάνωση «Σύλλογος γονέων Δημοτικού Σχολείου Ξηροκαμπίου»

26-27-28 Ιουλίου

10.00-13.00 : Σεμινάρια χορού-κίνησης από την Χριστίνα Σουγιουλτζή.

Απόφοιτος σχολής χορού Ν.Κονταξάκη και του Φυσικού τμήματος Πανεπιστημίου
Αθηνών. Συμμετέχει σε ομάδες χορού, χορογράφησε 3 θεατρικά παραμύθια,
βοηθός χορογράφου στο Gala της Ολυμπιάδας Αθηνών κ.λπ.

Η επίσκεψη στους χώρους των εκθέσεων και η συμμετοχή στα σεμινάρια είναι δωρεάν.

Για τα σεμινάρια δηλώστε συμμετοχή μέχρι 20-7-2009 στα τηλέφωνα:

2731 360 816 και 6932 302 826

Οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν στον εκθεσιακό χώρο είναι οι :

Καδρινάκος Δημήτρης, κάτοικος Δροσοπηγής Μάνης, γλύπτης, τηλ.695755462

Κονίδη Κατερίνα , κάτοικος Ξηροκαμπίου. Συντηρήτρια έργων τέχνης, αιογραφία
και κόσμημα.τηλ. 6973767002.

Κολομβάκου Δήμητρα, κάτοικος Ξηροκαμπίου, κατασκευή βοτσαλωτών δαπέδων,
τηλ 6978440119

Μιχαλάκη Ιωάννα, κάτοικος Βλαχιώτη, ζωγραφική σε αντικείμενα
τηλ.27350 41565

Παπά Λίνα, κάτοικος Σπάρτης, κόσμημα . 6937317013

Τάρταρη Γεωργία, κάτοικος Κολωνού, κόσμημα, διακόσμηση,

Φραγκή Ντιάνα, κάτοικος Ξηροκαμπίου, παραδοσιακές στολές

Καλλιτεχνική Ομάδα «Τα καμώματα»

Φωτογραφική Λέσχη Σπάρτης, Φίλοι Φωτογραφίας Φάριδος

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ: Βιβλιοπωλείο «Αρκτούρος», Σύλλογος Κυριών Ξηροκαμπίου

«Η Αγία Τριάς», Μουσικοαθλητικός Σύλλογος «Απόλλων», Σύλλογος Γονέων

Δημοτικού Σχολείου Ξηροκαμπίου, ΕΚΠΑΖ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ : 2731036563, 2731360820, 2731360816

Ντιάνας Θ. Τάρταρη

Σπηλαιολόγος (δια της αδελφής μου)

Απ' τα σπλάχνα της γης δε φαντάστηκα
πως μπορούσες να βγάλεις μετάξι.
Όμως ήρθες επάνω και μου' φερες
πιο πολλά απ' αυτά που' χες τάξει.

Απ' το στόμα της τρύπας σαν φώναζα
δυνατά για να δω αν μ' ακούς
κι εσύ μου' λεγες: σόπα κι έβγαλα
απ' τα βάθη της γης θησαυρούς.

Το σχοινάκι που σ' έδενε κούναγα
για να νοιώθεις πως είμαι κοντά σου
κι όταν βγήκες επάνω αντίκρυσα
θησαυρούς μέσα στην αγκαλιά σου.

Στο κορμί σου με λάσπες και χώματα
ζωγραφίστηκαν χίλια τοπία.
Κι εσύ μου' λεγες: κοίταξε! Σου' φερα
απ' τα βάθη της γης μεγαλεία.

Απ' τα βάθη της γης που φοβόμουνα
και μου φαίνονταν ξένα,
απ' τα βάθη της γης κάθε απόγευμα
περιμένω εσένα.

Ηλία Κ. Πετράκου
«Φωνάζει ο κλέφτης»

Θεατρικό έργο του Δημ. Ψαθά που παίχτηκε από μαθητές του Λυκείου Ξηροκαμπίου

Θίασος: 1965-1966

Γεώργιος Καλκάνης (στρατηγός)

Ηλίας Πετράκος (Τιμολέων)

Γεωργία Τάρταρη (Λία, σύζυγος στρατηγού)

Προκόπης Βενετσανάκος (αδελφός συζύγου του στρατηγού)

Γιάννης Δρίβας (αστυνομικός διευθυντής)

Χαρίλαος Θεοφιλόπουλος (αστυφύλακας)

Λίνα Παπαδάκου (νύφη Λίας και σύζυγος του αδελφού της)

Κική Παπαδάκου (υπηρεσία στρατηγού)

Ευγενία Παπαδάκου (υποβολέας)

Θιασάρχης και σκηνοθέτης ο φιλόλογος καθηγητής κύριος Θεόδωρος Κατσουλάκος

Από ό,τι ξέρω η επιλογή η δική μου έγινε μετά από πρόταση στον κύριο Κατσουλάκο της δασκάλας που είχα στο δημοτικό, κυρίας Πίτσας Μπίσηλα-Ανδρεάκου που ήξερε ότι τα κατάφερα σε τέτοιους ρόλους. Αλλά, όπως αποδείχτηκε από την επιτυχία του έργου, όλος ο θίασος ήταν καλά διαλεγμένος.

Μετά από πολλές πρόβες φτάσαμε και στην πρεμιέρα, Χριστούγεννα 1965. Τις τελευταίες ημέρες έλειπα συνέχεια από το μάθημα και ο λυκειάρχης κύριος Παπαδημήτρης δεν ήξερε πού είμαι, οπότε του είπαν τα παιδιά στην τάξη ότι παίζω στο θέατρο. Αυτός δεν θυμότανε ότι ετοιμάζαμε θέατρο, καθότι ήταν και η τελευταία χρονιά πριν πάρει σύνταξη και χρειάστηκε αρκετή ώρα για να καταλάβει ότι είχαμε και καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Πιστεύω ότι επίτηδες είχε κρατηθεί σε χαμηλούς τόνους αυτή η προσπάθεια, γιατί για πρώτη φορά το έργο ξέφευγε από τα συνηθισμένα και έπαιρνε χρώμα μοντέρνο για μαθητές και εκείνη την εποχή. Η παράσταση ήταν καταπληκτική. Ο κύριος Κατσουλάκος με τον θίασό του άφηνε μια πολύ τρυφερή ιστορία στη τοπική κοινωνία. Μεταξύ των κριτών ήταν και ο Παναγιώτης ο Ματθαίος, για τους πολλούς Ντούτσε, ο οποίος είπε ότι ξεπεράσαμε και αυτούς τους επαγγελματίες ηθοποιούς. Τόσο πολύ επιτυχία είχαμε που αρχίσαμε να το παίζουμε και σ' άλλα χωριά. Φτάσαμε μέχρι το ΚΕΕΜ.

Θυμάμαι στην πρώτη παράσταση στο Ξηροκάμπι, όπου σε κάποια στιγμή η υποβολέας, Ευγενία Παπαδάκου, είχε εγκαταλείψει την θέση της. Εκείνη τη στιγμή μίλαγα εγώ με το στρατηγό – Γιώργο Καλκάνη, οπότε το χάσαμε. Αμέσως και χωρίς να πανικοβληθούμε, αρχίσαμε να αυτοσχεδιάζουμε επί σκηνής. Με ρώτησε ο στρατηγός πώς είχα χτυπήσει το χέρι μου. Είχα ένα ατύχημα και το είχα ελαφρώς δεμένο. Κι εγώ άρχισα να του λέω: Μην τα ρωτάς, είναι μεγάλη ιστορία. Ο στρατηγός συνέχισε: Για λέγε-λέγε... μέχρι που γύρισε η Ευγενία μετά από τις

φωνές του σκηνοθέτη και συνεχίσαμε την παράσταση. Ο μόνος που κατάλαβε τι είχε συμβεί ήταν ο σκηνοθέτης και ο Ντούτσε, ο οποίος μας είπε ότι είμαστε εξ ίσου καλοί και να αυτοσχεδιάζουμε.

Στην παράσταση που δώσαμε στα Ανώγεια, σε μια φάση εκνευρισμού, ο στρατηγός μου τράβηξε το πουκάμισο και μου το έσκισε λίγο. Οπότε εγώ εκνευρισμένος του λέω: Σιγά, ρε μα..., μου έσκισες το πουκάμισο. Αυτό δεν το πήρε είδηση κανένας, ούτε ο σκηνοθέτης αλλά ούτε και ο Ντούτσε.

Άγι Ε. Κοκκορού
Τα Ρομιάνικα

Τα Ρομιάνικα είναι ονομασία μιας μεγάλης περιοχής ανάμεσα στα μοναστήρια της Ζερμπίτσας και της Γόλας. Το όνομά της οφείλει στον Ιερομνήμονα ή Ρόμνημο* Κοκκορό που έζησε στις αρχές του 19^{ου} αι. Η περιοχή έχει πολλές ελιές, αμπέλια, καρυδιές και είναι κατάλληλη για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Η διαδρομή από τη Ζερμπίτσα ως τα Ρομιάνικα και τη Γόλα είναι υπέροχη. Το ίδιο και η διαδρομή Γοράνοι-Ρομιάνικα. Τα Ρομιάνικα ήταν το αγαπημένο κτήμα του παππού μου Άγι. Εκεί βρήκε καταφύγιο, όταν έπεσε ο Μυστράς (1944). Οι ατελείωτες συζητήσεις του παππού στα Ρομιάνικα θα μου μείνουν αξέχαστες.

Η μαρμαρίνη βρύση με το δροσερό νερό χτίστηκε το 1928 από τα αδέρφια του προπάππου μου στη μνήμη του αδερφού τους, ο οποίος έπεσε μαχόμενος στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα το 1918. Στο αρχείο του παππού μου υπάρχει ένα γράμμα του πατέρα του, που στέλνει λίγο πριν σκοτωθεί στη γυναίκα του Αλεξάνδρα και το μικρό τους γιο Γιώργο. Το γράμμα είναι ένας ύμνος για τα Ρομιάνικα και τη βρύση: «... *Εάν εις τα Ρομιάνικα με τον Γιώργο μας πάτε εις την βρύση αποσταμένα, πέστε τους χαιρετίσματα από μένα, ας είμαι μακριά στα ξένα. Θα αναστενάξει να σας ειπεί πού είμαι τούτο τον φετινόν τον χρόνον όπου δεν φαίνομαι μπροστά τους και αυτή θα στενοχωρηθεί, θα κλάψει η καρδιά της. Και όταν σκύψεις νερό και της [...] πιστεύω από τα μάτια σου δάκρυ θα την φιλέψεις. Έως τότε, αγάπη μου γλυκιά, θα 'μια μακριά από σένα; ... Αχ, τι χαρά θα είναι, Αλεξάνδρα μου, να πηγαίναμε εις τα Ρομιάνικα μαζί να θερίζουμε και να τρώμε τα κεράσια μας, κρέας, καμιά χερνο(μ)πουκιά...»*

* Σημείωση της Φάριδος: Το όνομα Γεώργιος Ρόμνημος μνημονεύεται σε δύο έγγραφα του μοναστηριού της Ζερμπίτσας υπό ημερομηνία 3 Οκτωβρίου 1800 και 5 Μαρτίου 1830.

Σταύρου Γ. Ρηγάκου

Στη Γόλα την Παρασκευή της Λαμπρής το 1946

Τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου Πολέμου δεν έλειψε η πίστη από τους ανθρώπους. Πήγαιναν στις εκκλησιές, έκαναν το σταυρό τους και ζητούσαν τη Θεία φώτιση. Παραμονή της γιορτής της Γόλας έγινε γνωστό ότι ο παπάς των Γοράνων έφυγε για το Λευκόχωμα. Φόβος απλώθηκε στο χωριό. Ο Ιωάννης Δ. Ρηγάκος έδωσε εντολή να ανεβούν πέντε-έξι ένοπλοι στα καταρράχια γύρω από τη Γόλα. Τη νύχτα, πριν ξημερώσει, ξεκίνησε από τους Γοράνους το μοναδικό αυτοκίνητο με οδηγό το Γ. Χ. Χριστόπουλο να μεταβεί με συνοδεία στην Ποταμιά να πάρει τον παπα-Γιάννη Κολλιριάτη. Ήρθε ο παπα-Γιάννης και καμιά εικοσαριά άτομα, έχοντας τα όπλα τους μαζί, ξεκίνησαν για το μοναστήρι. Έγινε η λειτουργία πάντα με φόβο. Οι πιστοί βγήκαν έξω, έφαγαν ψωμί, τυρί και κόκκινα αυγά και ήπιαν λίγο κρασί. Και όπως ήταν έτσι καθισμένοι λέει ο Γεώργιος Π. Ρηγάκος: «Τη γιορτάσαμε την Παναγία, αλλά δεν την χορέψαμε». Πιάστηκαν όλοι στο χορό, είπαν λίγα τραγούδια και πήραν χαρούμενοι το δρόμο του γυρισμού.

Στέλιου Ι. Πολυμενάκου (Ποταμίτη)

Τα σχολεία της Ποταμιάς

Τα σχολεία έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη μόρφωση των παιδιών και στην εξέλιξη της κοινωνίας. Έτσι και στο χωριό μου, την Ποταμιά, κατά καιρούς υπήρξαν σχολεία, τα οποία είναι άξια αναφοράς.

Το πρώτο σχολείο λειτούργησε στα νότια του χωριού, στο δρόμο που οδηγεί στις Πέρα Μεριές, λίγο πριν από το σημερινό ελαιουργικό συνεταιρισμό. Ήταν το σπίτι του Λεωνίδα Δούκα (Κοκκινούρη). Το σχολείο αυτό λειτούργησε από τα τέλη του 18^{ου} αι. μέχρι τη δεκαετία του 1950. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 με την ανοικοδόμηση του κράτους η τότε υπηρεσία πολεοδομίας έβγαλε ακατάλληλο το σπίτι του Κοκκινούρη να λειτούργει ως σχολείο.

Έτσι, βρέθηκαν άλλα δύο σπίτια στο χωριό που λειτούργησαν ως σχολεία. Το πρώτο ήταν νοτιοδυτικά του χωριού, στο δρόμο που οδηγεί στη Λιαντίνα, λίγο πριν από το νεκροταφείο. Αυτό ήταν ιδιοκτησίας του Δημήτρη Κοκκορού. Το δεύτερο ήταν ανατολικά του χωριού, στο δρόμο που οδηγεί στα Παλιάμπελα. Εκεί έμενε ο παπα-Στράτος ο Μανταμαδιώτης. Τη δεκαετία αυτή κάποια παιδιά της Ποταμιάς μέχρι και στο σχολείο του γειτονικού χωριού των Καμινίων πήγαιναν.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 ξεκίνησαν ενέργειες να φτιαχτεί καινούριο σχολείο. Έτσι, με ευεργέτη τον Ευάγγελο Π. Παπαδάκο (αεροπόρο), με βοήθεια του τότε βουλευτή Δαβάκη και με προσωπική εργασία των Ποταμιτών κατασκευάστηκε το σχολείο που υπάρχει μέχρι και σήμερα. Το σχολείο αυτό είναι στα δυτικά του χωριού, στο δρόμο που οδηγεί προς την Κρυόβρυση. Λειτούργησε

από το 1960 μέχρι και το 1986, οπότε και έκλεισε λόγω έλλειψης παιδιών. Τα λίγα παιδιά που είχε (6) πήγαν σχολείο στο Ξηροκάμπι.

Την περίοδο 1994-1998, μετά από ενέργειες της Κοινότητας, το σχολείο λειτούργησε ως νηπιαγωγείο (ενώ όλες τις άλλες φορές λειτούργησε ως δημοτικό). Αυτήν την περίοδο το σχολείο σιγά σιγά ανακαινίστηκε. Φτιάχτηκε καινούρια σκεπή, τοποθετήθηκαν αλουμινένια κουφώματα και κατασκευάστηκε γήπεδο μπάσκετ στον προαύλειο χώρο. Γι' αυτόν τον λόγο στις μέρες μας το σχολείο είναι σε πολλή καλή κατάσταση. Από τις τρεις αίθουσες που υπάρχουν η βόρεια είναι λειτουργική. Χρησιμοποιείται ως εκλογικό κέντρο και μπορεί να χρησιμεύσει και για εκδηλώσεις. Οι άλλες δύο αίθουσες, αν και είναι σε καλή κατάσταση, λειτουργούν ως αποθηκευτικοί χώροι.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους Γεώργιο Σ. Μασούρα και Ευάγγελο Χ. Ηλιόπουλο για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσαν.

Δημητρίου Γ. Λάσκαρι

Ύψιστος σκοπός (σκοπτικών)

Λουκούλεια γεύματα, μ' άσπρα γεμάτο το πουγγί
μόνο αυτά τα δυο νυχθημερόν αναλογιέται
και στη στερνή την ώρα του ψελλίζει και παραληρεί
τα υπέρτατα αγαθά μη χάσει και χτυπιέται.

Αυτά τα εκλεκτά και θεία δώρα
ερμητικά μεσ' το κουτί σου βάλε,
πανέμορφη και ξακουστή Πανδώρα,
χαϊδευτικά απ' εκεί μέσα βγάλε
την ύστατη στιγμή, αμέσως τώρα,
μαζί μου να 'χω 'κει στην κάτω χώρα.

Σαν Λούκουλος να μασουλώ
και να μετράω αχ... τ' άσπρα
και συνεχώς να προσπαθώ
να κατεβάσω τ' άστρα.

Ναι, τούτο, εδώ μου φθάνει
και ας έχω αποθάνει!

Να είναι ένας ίσως συντοπίτης
ίσως ένας δηλαδή Ξηροκαμπίτης;
Ίσως ναι και ίσως κάποιος άλλος
παγκοσμιοποιημένος παπαγάλος.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Παντελής Χριστάκος 50€ Γεώργιος Μπιταξής 50€ Δημήτριος Στούμπος 20€ Αντώνης Παπαγιαννάκης 10€ Ευστράτιος Μανιατάκος 20€ Απόστολος Μακράκος 20€ Παναγιώτης Σγουπάκος 10€ Δημήτριος Πρέβας 10€ Γεώργιος Γιαλελής 10€ Βικεντία Γιαλελή 10€ Ιωάννης Χριστακάκος 5€ Παναγιώτης Χριστακάκος 5€ Παναγιώτης Ρηγάκος 10€ Ηλίας Π. Ματθαίος 20€ Ελένη Χρυσικού 5€ Χάρη Καψάλη 5€ Γεώργιος Χαρτουλάρος 5€ Σταύρος Σαραντάκος 15€ Χρήστος Κομνηνός 5€ Αντώνης Δουκόγιαννης 20€ Ευδοκία Παναγάκου 20€ Αθανάσιος Σολωμός 10€ Μαρία Καλκάνη 10€ Βασιλική Πουλάκου 5€ Μαρία Χριστοπούλου 20€ Καλλιόπη Ορφανάκου-Παπαδάκου 10€ Παναγιώτης Ευστ. Κονίδης 5€ Χρυσούλα Καλαποθαράκου 20€ Έλενα Παπαδάκου 20€ Ευάγγελος Σκιαδάς 10€ Λαουρίν Βεν Δεν Χόβεν 20€ Ιωάννης Καπετανάκος 25€ Γεώργιος Καράμπελας 20€ Κωνσταντίνα Αργειτάκου 10€ Ευδοκία Διαμαντάκου 10€ Τούλα Σολωμού 10€ Χαρίλαος Θεοφιλόπουλος 20€ Ευστράτιος Α. Κοκκορός 100€ Γιάννης Καπετανάκης 10€ Βλάσης Λέανδρος 30€ Δημήτρης Βαχαβιώλος 20€ Μαρία Παπαστράτη-Πουλακάκου 40 δολ. Αμερικής, Γιάννης Γαλάνης 20€

Της αγοράς

Αρχές της δεκαετίας του 1950. Η χώρα είχε αρχίσει να επουλώνει τις πληγές της από τον αιματηρό Εμφύλιο Πόλεμο. Οι αθλητικοί αγώνες άρχισαν να βρίσκουν θέση στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Κάποια στιγμή διοργανώθηκαν ποδηλατικοί αγώνες με αφιετήρια τα Κοσοναίικα και τερματισμό τη Σπάρτη. Οι αγώνες αυτοί θεωρήθηκαν σημαντική αθλητική εκδήλωση για την τοπική κοινωνία. Έλαβαν μέρος πολλοί από όλα σχεδόν τα γύρω χωριά. Ανάμεσά τους και ένας Ξηροκαμπίτης. Ο συναγωνισμός υπήρξε μεγάλος. Ο εν λόγω Ξηροκαμπίτης κοντά στην Τραπεζοντή εγκατέλειψε τον αγώνα. Τον ρώτησαν γιατί. Κι εκείνος με αφοπλιστική ειλικρίνεια απάντησε: Δε βγαίνει με μούρα!

Η.Γ.Μ.

Ο Γιώργης Χ. Χριστόπουλος, συμπαθής οδηγός ταξί, είχε αρχίσει τον τελευταίο καιρό να παραπονιέται για τη μαζική μετανάστευση στη χώρα αλλά και στο Ξηροκάμπι. Σχολιάζοντας το γεγονός συνήθιζε να λέει: «πού θα πάει αυτή η κατάσταση; Μαζευτήκανε εδώ ούλα τα κράτη του Ισραήλ», μπερδεύοντας προφανώς της φυλές με τα κράτη! Άσχετα, πάντως, μ' αυτό αποδείχτηκε προφητικός.

Δ. Π. Κ.

Πένθη

Νότης Περιγιάλης (1920-2009)

Ήταν άνοιξη προς καλοκαίρι του '76, σπουδαστές στην Αθήνα εγώ στη σχολή Γραφικών Τεχνών του ΤΕΙ Αθήνας και ο Γιώργος Νικολόπουλος, ανιψιός του Περιγιάλη, σπουδαστής σε σχολή δημοσιογραφίας. Όπως οι περισσότεροι σπουδαστές των σχολών της Αθήνας που είχαμε κοινή καταγωγή και κυρίως εμείς που είχαμε αποφοιτήσει από το Γυμνάσιο (τότε) Ξηροκαμπίου βρισκόμασταν συχνά. Σε μια συνάντηση και με άλλους φίλους πρότεινε ο Γιώργος Νικολόπουλος να πάμε να δούμε τον θείο του το Νότη. Ήταν η εποχή που στο κρατικό κανάλι της ΕΡΤ παιζόταν το έργο του Καζαντζάκη «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται» με μεγάλη επιτυχία με πολύ καλούς ηθοποιούς, τον Φούντα, τον Καλλέργη, τον Φιλιππίδη, την Βασιλειάδου, την Ανουσάκη, τον Σταρένιο, αλλά

συμμετείχε και ο νέος τότε ηθοποιός ο Θεόδωρος Κατσούλης από τα Ανώγεια. Σεναριογράφος και αφηγητής ήταν ο Νότης Περιγιάλης.

Το γύρισμα γινόταν στο Μαρούσι και η εταιρία που έκανε την παραγωγή είχε στήσει ένα ολόκληρο χωριό σαν σκηνικό. Φθάσαμε λοιπόν εκεί τρεις φίλοι και σε μια ανάπαυλα των γυρισμάτων μάς φώναξε ο Νότης και καθίσαμε γύρω από ένα τραπεζάκι να τα πούμε. Πρώτη μου εντύπωση, την οποία θυμάμαι πάντα, ήταν η πραότητα και η γαλήνη που έβγαινε από την θωριά του και τη λαλιά του. Ήταν απλός και συνετός συνομιλητής, μας ρώτησε για τις σπουδές μας, για τον κοινό τόπο καταγωγής μας και απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις που του κάναμε για τον τρόπο που γινόντουσαν τα τηλεοπτικά επεισόδια, για τα τραγούδια που είχε γράψει, τα ποιήματα, τα θεατρικά έργα και για τον κινηματογράφο και τις ταινίες που είχε παίξει. Θυμάμαι μάλιστα που τότε ο φίλος και κουμπάρος μου Γιώργης Νικολόπουλος, πήρε τον πρώτο του ρόλο σαν κομπάρσος στην τηλεοπτική σειρά σαν φτωχός Σαρακινιώτης χωρικός.

Αυτή ήταν η μοναδική επαφή που είχα από κοντά με το Νότη Περιγιάλη και στη μνήμη μου έχει παραμείνει έτσι όπως τον γνώρισα τότε. Έψαξα και βρήκα τα βιογραφικά του στοιχεία καθώς και το έργο του που το παραθέτω πιο κάτω.

Ο Νότης Περιγιάλης (ή Περιγιάλης) ήταν ηθοποιός, σκηνοθέτης, στιχουργός και συγγραφέας. Ήταν γιός του Νίκου Νικολόπουλου. Γεννήθηκε στις 16 Αυγούστου του 1920 στα Ανώγεια Λακωνίας. Μέχρι τις 9-11-09 που απεβίωσε ζούσε και ανέβαζε θεατρικές παραστάσεις με ερασιτεχνική ομάδα στους Αγίους Θεοδώρους Κορινθίας.

Σπούδασε στο θεατρικό σπουδαστήριο του Βασίλη Ρώτα. Από το 1949 εργαζόταν σαν ηθοποιός και συγγραφέας στο θέατρο, τον κινηματογράφο και το ραδιόφωνο.

Έγραψε πολλά θεατρικά έργα, όπως «Το κορίτσι με το κορδελλάκι», «Χρυσό Χάπι» και «Αντιγόνη της Κατοχής» (Λαϊκό Θέατρο Μάνου Κατράκη 1954, 1958 και 1960 αντίστοιχα), «Μάσκες για αγγέλους» (Θίασος Έλσας Βεργή 1959), «Τρελλό Φεγγάρι» (Αρμα Θέατρου 1965), «Αυτό το δέντρο δεν το λέγανε υπομονή» (Θίασος Χατζίσκου Νικηφοράκη 1974, 1975) κ.ά.

Είναι στιχουργός του πολύ διάσημου τραγουδιού «Πάμε μια βόλτα στο φεγγάρι» σε μουσική Μάνου Χατζιδάκι. Επίσης, στιχουργός των τραγουδιών «ο Λεβέντης», «Τι να την κάνω τη χαρά», «Το μπλόκο της Καισαριανής» που μελοποίησε ο Μίκης Θεοδωράκης, του τραγουδιού «Γκρεμισμένα σπίτια» που μελοποίησε ο Γιάννης Μαρκόπουλος, «Νυφιάτικο τραγούδι» κ.ά.

Συγγραφέας των βιβλίων: «Όταν σηκώθηκαν τα δέντρα» (1971), «Ο Ατάρ δεν πεθαίνει ποτέ» (1971), «Το κόκκινο πουλί» (1990).

Επίσης των θεατρικών έργων: «Η γειτονιά του Τσέχωφ» (1976) στο Εθνικό θέατρο σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου.

«Μαγική Πόλη» (1963) Μουσική επιθεώρηση με τον Ιάκωβο Καμπανέλλη και μουσική Μίκη Θεοδωράκη. «Ανοιξε την πόρτα» (1968) Εθνικό Θέατρο – Νέα Σκηνή και του ραδιοφωνικού έργου «Το άλογο του Θανάση» (ηχογράφηση του 1954 και σκηνοθεσία Νίκου Γκάτσου όπου συμμετέχει και σαν ηθοποιός).

Έγραψε τα σενάρια –διασκευές και στα έργα– ραδιοφωνικά σκετς «Λάμπρος και Μαρία» (1954) (Μανώλης Σκουλούδης) και «ο Αστραπόγιαννος» (1954) (Αριστοτέλης Βαλαωρίτης), τη μουσική επένδυση των οποίων έκανε ο Μίκης Θεοδωράκης. Επίσης έπαιξε και στο ραδιοφωνικό έργο του Παύλου Νιρβάνα «Μαρία Πενταγιάτισσα» (διασκευή Μαίρης Βεάκη, σκηνοθεσία Μήτσου Λυγίζου, ηχογράφηση του 1958). Έργα του έχουν ήδη μεταφραστεί στα Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά και Δανικά.

Πρωτοεμφανίστηκε στο Θίασο Λεμού το 1950, στο Θέατρο «Διονύσια» στην Καλλιθέα.

Ήταν τακτικό μέλος της εταιρίας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, της εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, του Διεθνούς Κέντρου Θεάτρου και του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών, του οποίου έχει βοηθήσει την δράση. Τιμήθηκε με το χρυσό μετάλλιο της Ιερής Πόλης του Μεσολογγίου, το βραβείο των Κριτικών των εφημερίδων στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

Συμμετείχε στις ταινίες:

- «Το κλειδί της ευτυχίας» 1953, σε σκηνοθεσία Θανάση Μερτζή
- «Το κορίτσι με τα μαύρα» 1956, σε σκηνοθεσία Μιχ. Κακογιάννη
- «Το ταξίδι» 1962, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου

- «Ηλέκτρα» 1962, σε σκηνοθεσία Μιχ. Κακογιάννη, υποψήφια για Όσκαρ
- «Τα κόκκινα φανάρια» 1963, σε σκηνοθεσία Βασίλη Γεωργιάδη
- «Οι καθώς πρέπει» 1963, σε σκηνοθεσία Γιώργου Δυζηκιρίκη
- «Το χόμα βάφτηκε κόκκινο» 1964... Μαρίνος Αντύπας, σε σκηνοθεσία Βασίλη Γεωργιάδη, υποψήφια για Όσκαρ
- «Οι νέοι θέλουν να ζήσουν» 1967, σε σκηνοθεσία Νίκου Τζήμα
- «Οι εχθροί» 1965, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Εκείνος και εκείνη» 1967, σε σκηνοθεσία Ερρίκου Ανδρέου
- «Καταραμένη αγάπη» 1968, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Κωστελέτου
- «Η νεράιδα και το παλικάρι» 1969, ...παπάς, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Η δασκάλα με τα χρυσά μαλλιά» 1969, ...παπάς, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Αγάπη για πάντα» 1969, σε σκηνοθεσία Βασίλη Γεωργιάδη
- «Σ' αγαπώ» 1971, σε σκηνοθεσία Τάκη Βουγιουκλάκη
- «Η κόρη του ήλιου» 1971, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Ο βάλτος» 1973, ...φαροφύλακας, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Στον αστερισμό της Παρθένου» 1973, ...παππούς, σε σκηνοθεσία Γιάννη Δαλιανίδη
- «Οι βάσεις και η Βασούλα» 1975 ...πατέρας Βασούλας, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου
- «Τρελλός και πάσης Ελλάδος» 1983, σε σκηνοθεσία Ντίνου Δημόπουλου.

Επίσης συμμετείχε στο σενάριο της ταινίας «Το Ποτάμι» 1960, σε σκηνοθεσία Νίκου Κούνδουρου και έγραψε το σενάριο της ταινίας «Αγιούπα» 1957, Gregg C. Tallas.

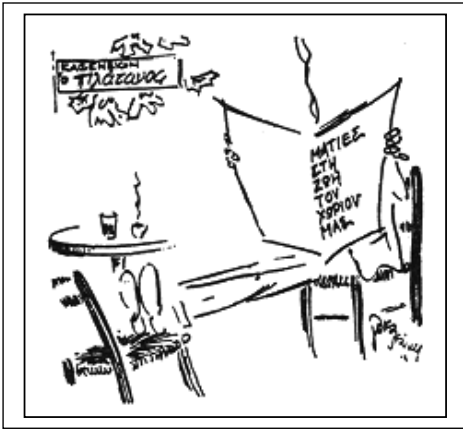
Απ' όλα τα πιο πάνω φαίνεται η πολυσχιδής καλλιτεχνική του προσωπικότητα, η πλούσια δράση του στο χώρο της τέχνης και το ανήσυχο πνεύμα του στην αναζήτηση μορφών έκφρασης.

Ο τόπος καταγωγής του, το χωριό του τα Ανώγεια, η Λακωνία οφείλουν να αναγνωρίσουν το μέγεθος της προσφοράς του Νότη Περιγιάλη στο χώρο του πολιτισμού.

Το όνομα του Περιγιάλη πρέπει να τοποθετηθεί δίπλα στα ονόματα άλλων πνευματικών ανθρώπων του τόπου μας, όπως του Ρίτσου, του Βρεττάκου και τόσων άλλων που έχουν με το έργο τους τιμήσει τον τόπο καταγωγής τους. Για να μην ισχύσει εκείνο το κλασικό ρητό... «κανένας προφήτης στον τόπο του...».

Μίμης Σ. Κουμουτσίδης

Τα βιογραφικά στοιχεία λήφθηκαν από την Βικιπαιδεία. Η φωτογραφία του Περιγιάλη είναι από το αρχείο του Γιώργου Νικολόπουλου (Ανωγειάτη).

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γεννήσεις: Το ζεύγος Χρήστος Γιάννακας του Γεωργίου και Ιωάννα Βαλκανά του Γεωργίου απέκτησε αγόρι.

Γάμοι: Η Άρτεμις-Ειρήνη Τάρταρη του Παναγιώτη παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Κωνσταντόπουλο του Γεωργίου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ευάγγελος Λάσκαρης του Σταύρου ετών 89, Δημήτριος Κληρονόμος του Ευαγγέλου ετών 75, Δημήτριος Παπακωσταντίνου του Πέτρου ετών 82, Λεωνίδα Σκάλκος ετών 84.

Παλιοπαναγιά

Γάμοι: Η Βασιλική Μόσχου του Θεμιστοκλή παντρεύτηκε τον Νικόλαο Καραγιάννη του Κωνσταντίνου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Γεώργιος Καπάκος του Δημητρίου ετών 96, Αγγελική Καλογεροπούλου του Αναστασίου ετών 75, Ιωάννης Σμυρνιός του Ευστρατίου ετών 94.

Ανώγεια

Γάμοι: Η Μαρία Καλαμαρά του Αναστασίου παντρεύτηκε τον Γεώργιο Κάτσαρη του Δημητρίου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Βασιλική Καστή χίρα Βασιλείου ετών 96, Σταύρος Αναστασάκος του Δημητρίου ετών 87, Κατίνα Μακρυκόστα του Αριστείδη ετών 87, Παναγιώτα Σαχλά χίρα Αχιλλέα ετών 84.

Τραπεζοντή

Γάμοι: Η Μαρία Μανίκα του Παύλου παντρεύτηκε τον Δημήτριο Γιαννόπουλο του Νικολάου.

Θάνατοι: Απεβίωσε η Μαρία Βαλκανά χίρα Γεωργίου ετών 89.

Λευκόχωμα

Θάνατοι: Απεβίωσε η Γεωργία Σωτηράκου χίρα Κωνσταντίνου ετών 93.

Γοράνοι

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Δημοσθένης Παναγάκος του Βασιλείου ετών 82.

Κουρτσούνα

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Θεόφιλος Διαμαντάκος του Κλεομένη ετών 72.

Άρνα

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Δημήτριος Τσαμασίρος του Κωνσταντίνου ετών 89.

Κοτσαντίνα

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Γεώργιος Γρηγοράκος του Ιωάννη ετών 86.

Βιβή Ξ. Κωτσιοτοπούλου